

تحلیل چالش‌های مدیریت ذخایر غلات در جهان

اسماعیل نصر اصفهانی
گروه پژوهشی امنیت غذایی و خودکفایی
آذر ۱۳۹۷

مقدمه

تأمین «امنیت ملی» از اصلی‌ترین اهداف کلان حاکمیت‌های سیاسی محسوب می‌شود

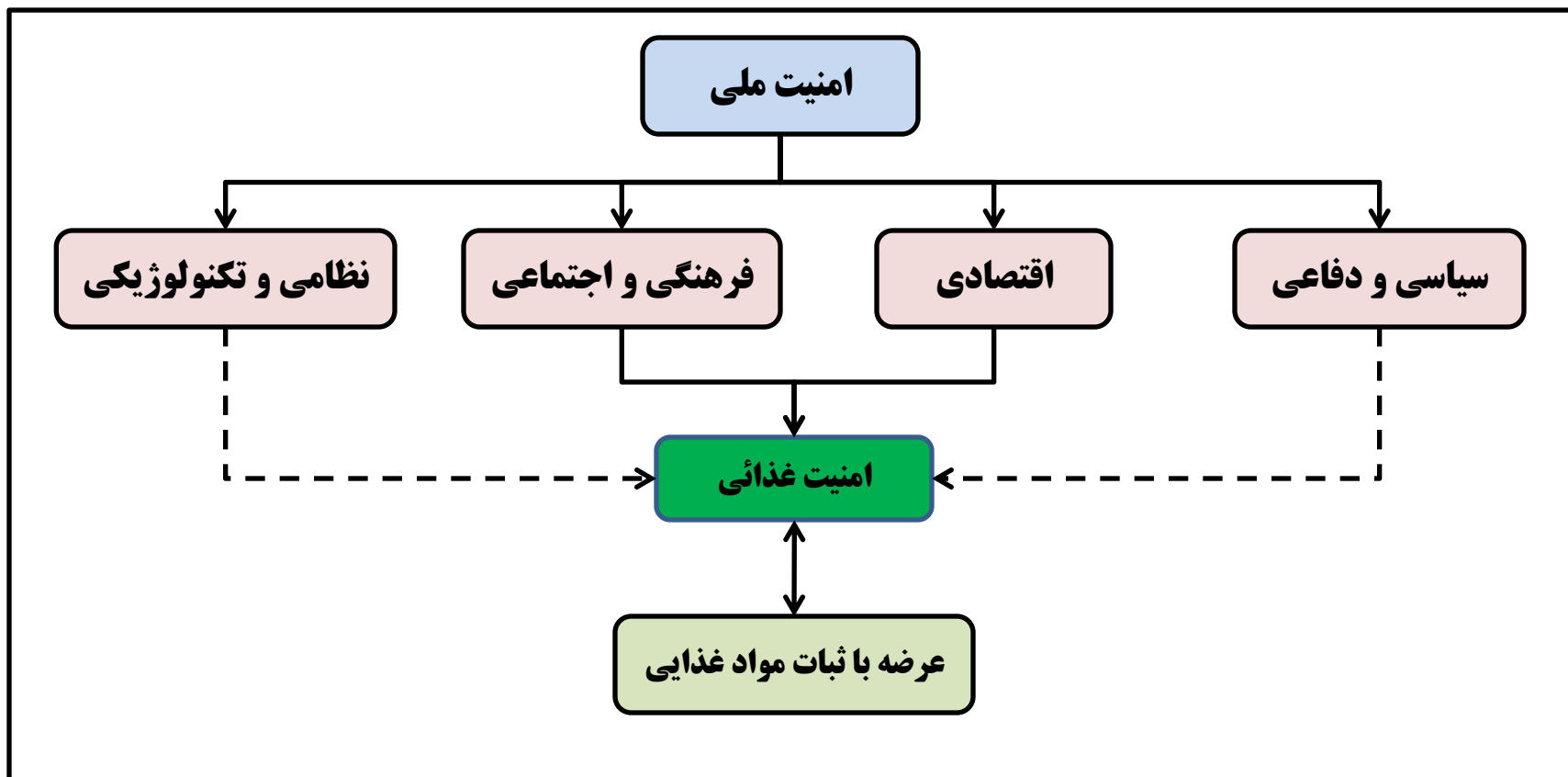
برخوردهای بین‌المللی

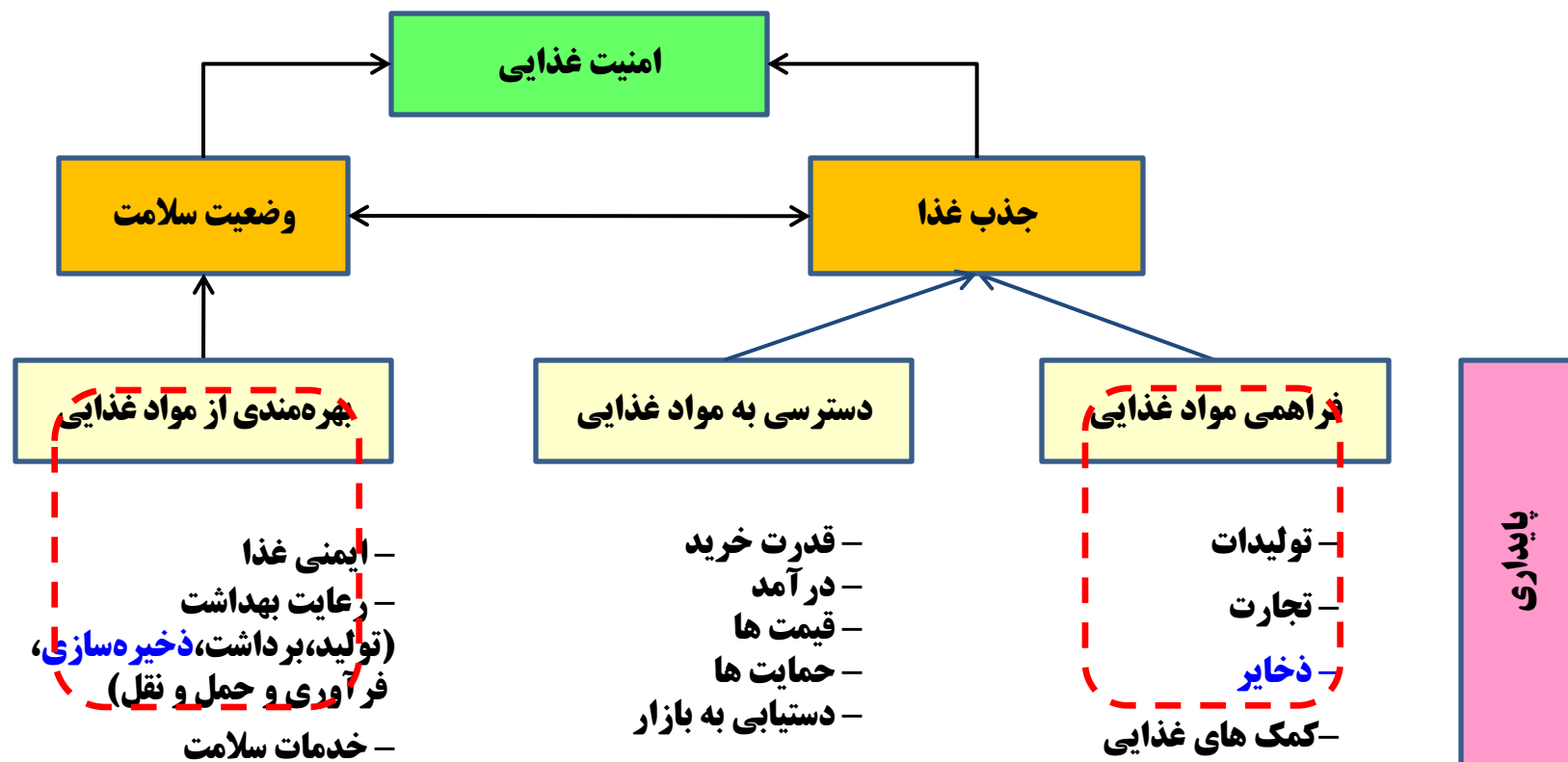
بی‌ثباتی‌های اقتصادی و اجتماعی

ناامنی غذایی از جمله مواردی است که
می‌تواند ارزش‌های حیاتی و در نتیجه
امنیت ملی یک کشور را تهدید کند

امنیت غذایی سنگ بنای یک جامعه توسعه یافته و
عنصر اصلی سلامت فکری، روانی و جسمی جامعه محسوب می‌شود

برخوردهای
بین‌المللی و تجاوز
بوسیله یک قدرت
خارجی

ضرورت ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی

➤ فراهمی مقادیر کافی غذای باکیفیت و عرضه آن از طریق تولید داخلی، ذخایر و یا واردات

➤ محافظت در برابر کمبودهای غذایی اضطراری

➤ کمک به ثبات قیمت مواد غذایی

➤ بازگرداندن اعتماد به نفس در بازار بوسیله تضمین غذای کافی در دسترس

ادبیات ذخیره سازی

❑ ذخایر اضطراری (Emergency Reserves)

ذخایر امنیتی برای تضمین در دسترس بودن محصولات زمانی که عرضه به طور ناگهانی افت پیدا می‌کند و یا تقاضا بالا می‌رود در نظر گرفته می‌شود.
چنین ذخایری می‌تواند در مواقع اضطراری برای تعدیل افزایش انفجاری قیمت‌ها و حفاظت گروه‌های جمعیت آسیب‌پذیر مورد استفاده قرار گیرد.

❑ ذخایر تنظیمی (Regulation Reserves)

ذخایر تنظیمی برای ایجاد ثبات قیمت‌ها در نظر گرفته می‌شود. در این ارتباط دامنه قیمت قابل قبول ایجاد می‌شود و مداخله زمانی که نوسانات قیمت بیش از محدوده مورد توافق باشد انجام می‌گیرد.

ادبیات ذخیره سازی

❑ ذخایر شبکه سلامت اجتماعی (Social safety net stocks)

در برخی از منابع با توجه به اهداف ذخیره‌سازی، نوع سومی از ذخایر تحت عنوان ذخایر شبکه سلامت اجتماعی یا ذخایر کاری برای توزیع غذا برای اقشار و حرفه‌های معینی تعریف می‌شود.

به هر حال، با توجه به اینکه دولت‌ها اهداف مختلفی را در رابطه با ذخیره‌سازی دنبال می‌کنند در عمل با همه انواع ذخایری تعریف شده فوق، مواجه اند.

سطوح ذخیره سازی

□ سطح محلی (local level)

➤ در جهان ذخیره‌سازی در سطح خانواده، یک کار سنتی است به این ترتیب که خانواده‌ها محصولات خودشان را برای پوشش نیازهای غذایی خود، در یک سال ذخیره می‌کنند. این عمل به ویژه در مناطقی که تولید در آن بیشتر ماهیت فصلی دارد شایع‌تر است.

□ سطح ملی (National level)

- تامین اضطراری ذخایر ملی، باعث ارتقاء ثبات بازار می‌شود.
- ذخایر ملی می‌توانند با ایجاد سطحی از قیمت به عنوان انگیزه برای تولیدکنندگان جهت تشویق به سرمایه‌گذاری عمل کند
- در عین حال این ذخایر می‌تواند سطحی از قیمت که برای مصرف‌کنندگان نیز مناسب باشد ایجاد کند.

سطوح ذخیره سازی

□ سطح منطقه‌ای (Regional level)

➤ راهکاری برای تضمین ذخایر است که تعدادی کشور با عمل جمعی و به اشتراک گذاری ذخایر، اقدام به تشکیل یک ذخیره منطقه‌ای می‌کنند.

➤ ذخایر منطقه‌ای اجازه می‌دهد تا فعل و انفعال بین ذخایر ملی و منطقه‌ای برای برقراری تعادل در شرایطی که مازاد و کمبود در منطقه مورد همکاری وجود داشته باشد، انجام شود.

□ سطح جهانی (Global level)

اهداف ذخایر غذایی در سطح بین‌المللی:

- ایجاد ثبات در بازارهای جهانی
- تشکیل یک ذخیره برای کمک‌های غذایی بین‌المللی
- تسهیل اجرای سطوح ذخیره‌سازی ملی و منطقه‌ای

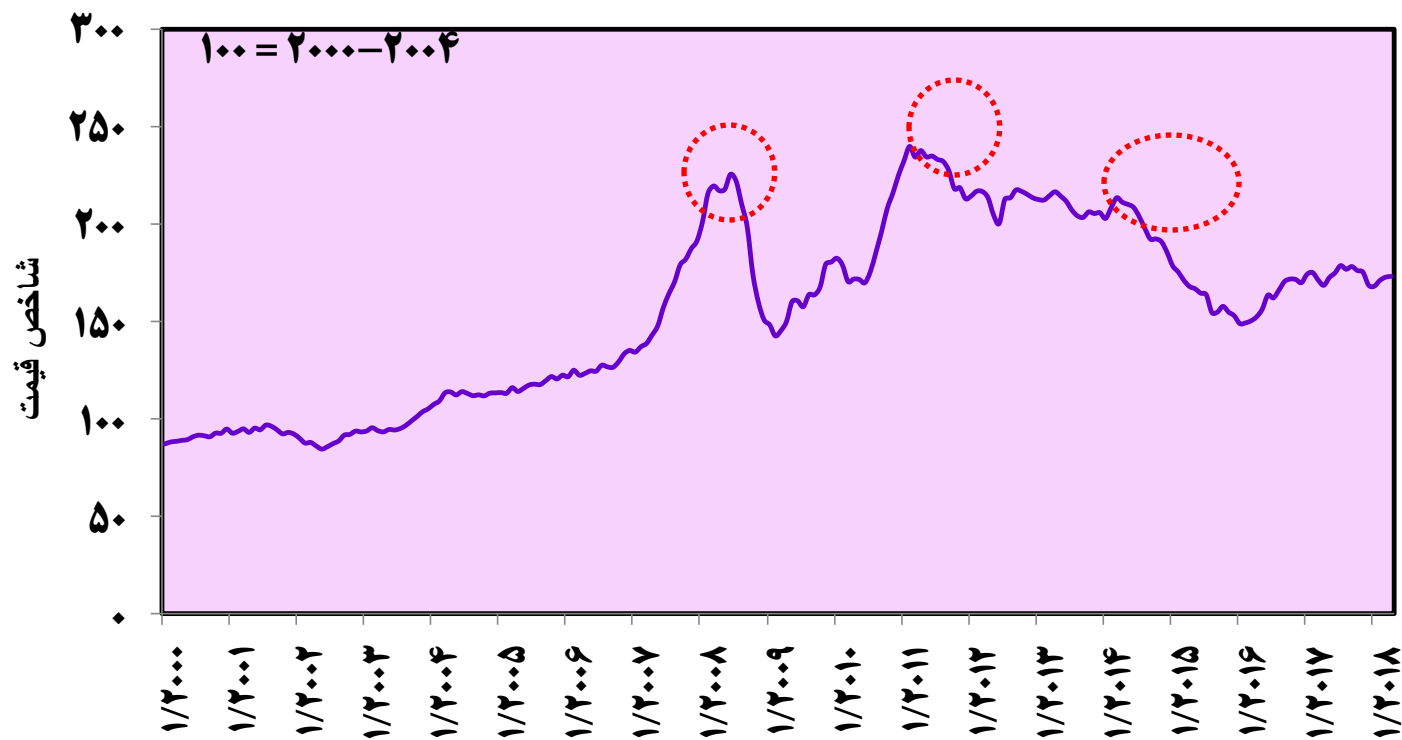
دلایل رویکرد اخیر جهانی به ذخیره سازی

- افزایش شدید قیمت محصولات کشاورزی در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۱۱
- عدم تحقق تولید محصول در کشورهای صادرکننده
- وجود معادلات دیپلماتیک در تجارت غذا

دلایل رویکرد اخیر جهانی به ذخیره سازی

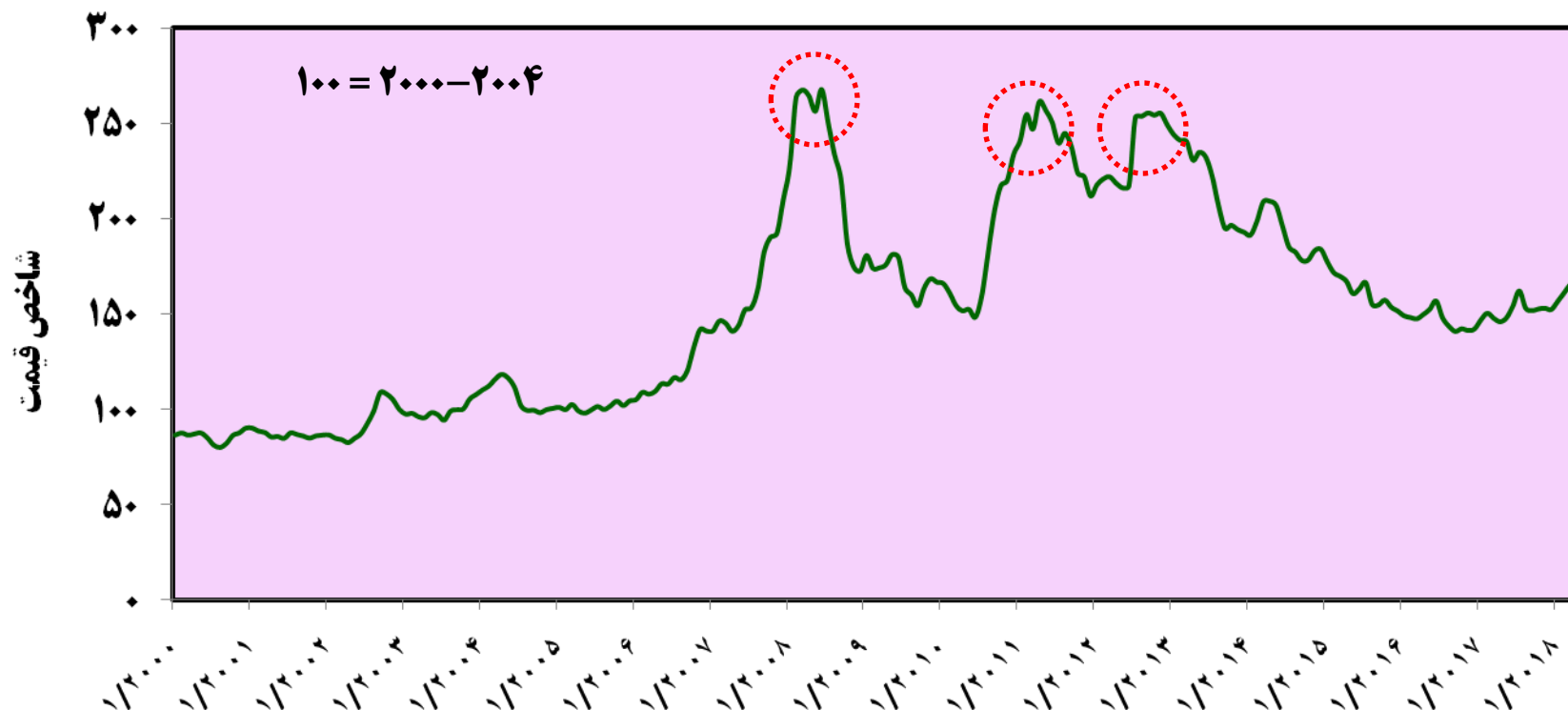
چالش اصلی در زمینه تامین امنیت غذایی نوسانات شدید قیمت در مواد غذایی کشاورزی است

روند شاخص قیمت جهانی غذا طی سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۸

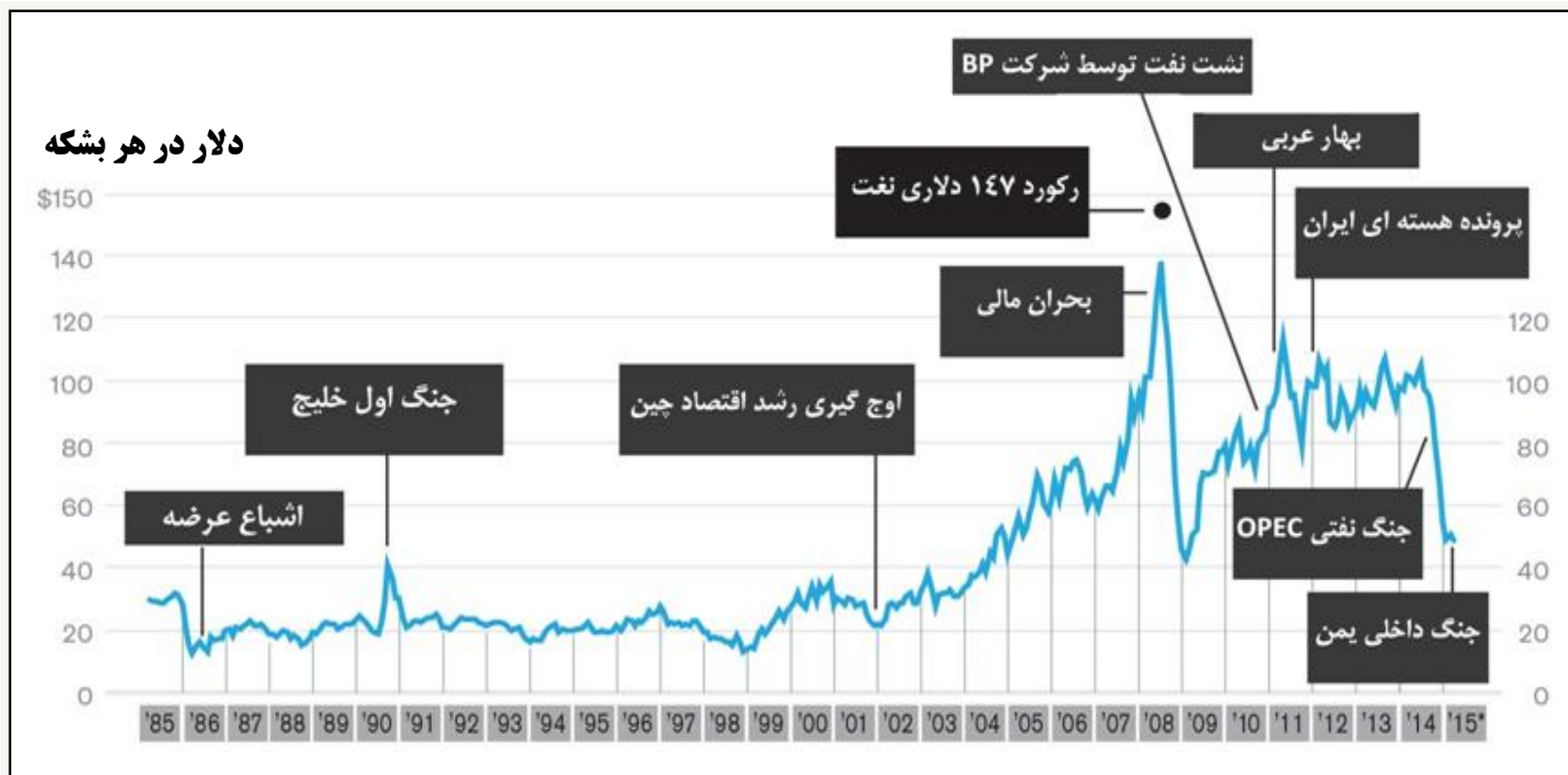

دلایل رویکرد اخیر جهانی به ذخیره‌سازی

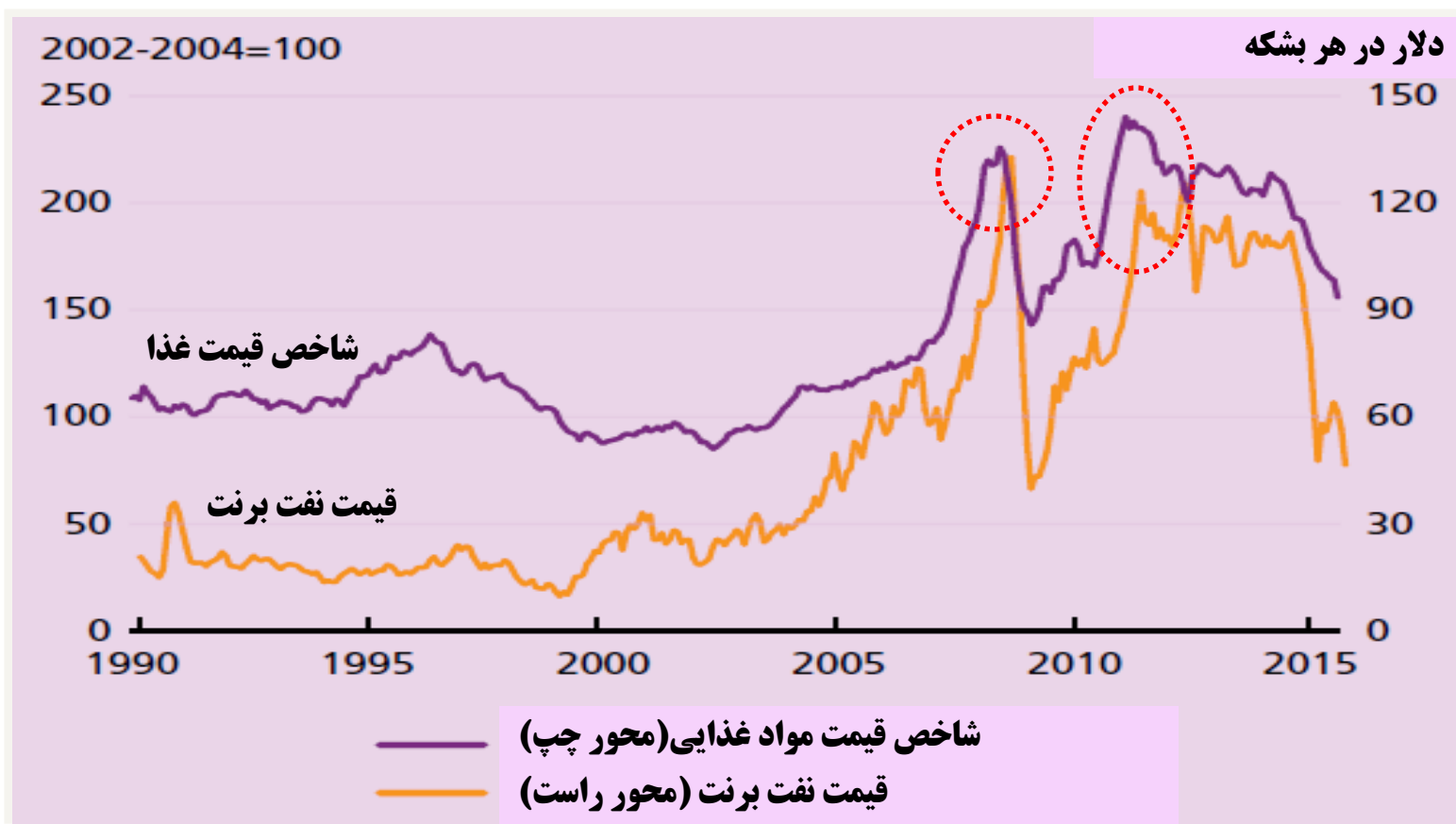
روند شاخص قیمت جهانی غلات طی سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۸

روند تغییرات قیمت نفت برنت طی سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۱۵

روند تغییرات قیمت نفت برنت و شاخص قیمت غذا طی سال های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵

دلایل رویکرد اخیر جهانی به ذخیره سازی

افزایش قیمت نفت به دو دلیل عمده بر قیمت محصولات کشاورزی تاثیر می‌گذارد:

افزایش هزینه‌های تولید

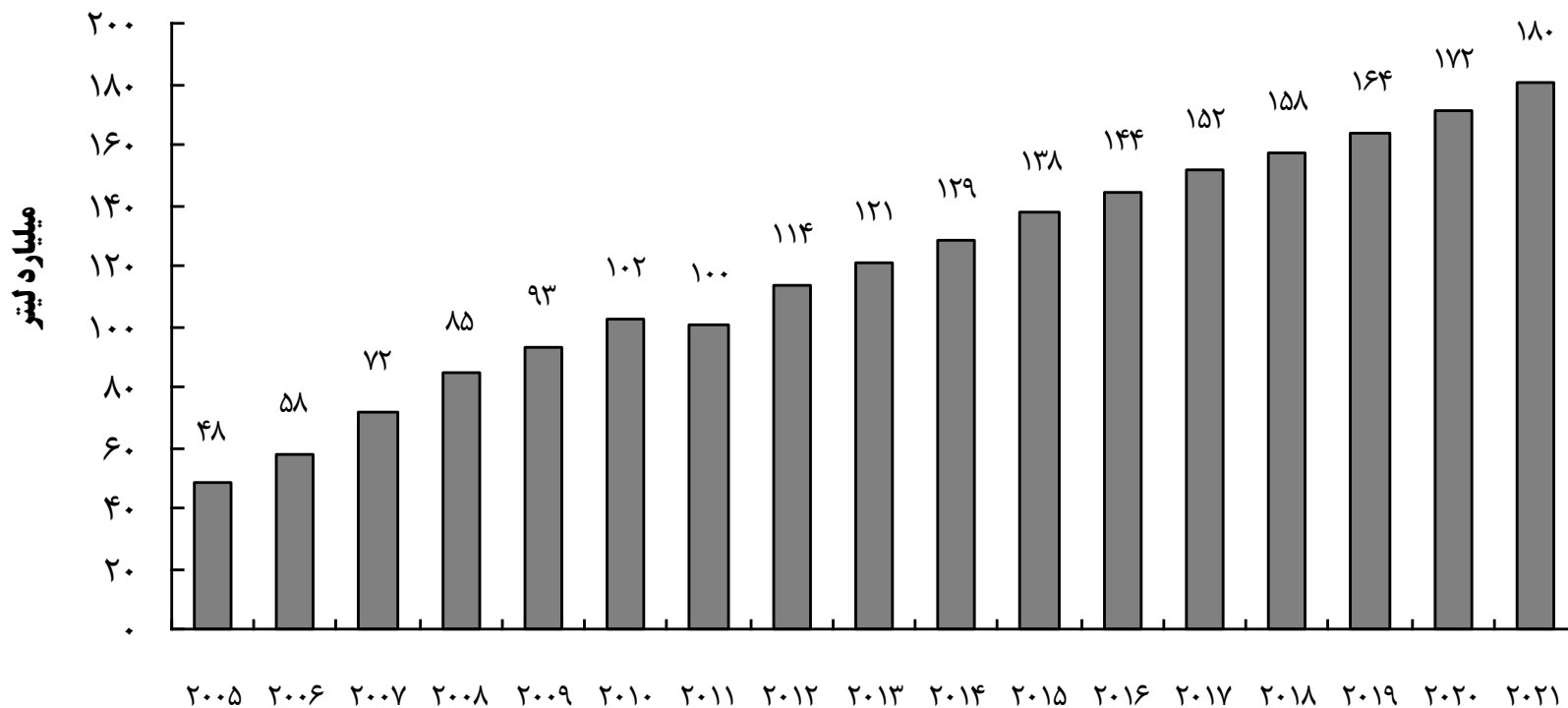
افزایش تقاضای برای تولید سوخت‌های زیستی

دلایل رویکرد اخیر جهانی به ذخیره سازی

➤ صدور بخشنامه‌های استفاده از سوخت‌های زیستی توسط کشورهای ایالات متحده و اتحادیه اروپا

برنامه تولید جهانی اتانول برای سال ۲۰۲۱ ← ۱۸۰ میلیارد لیتر

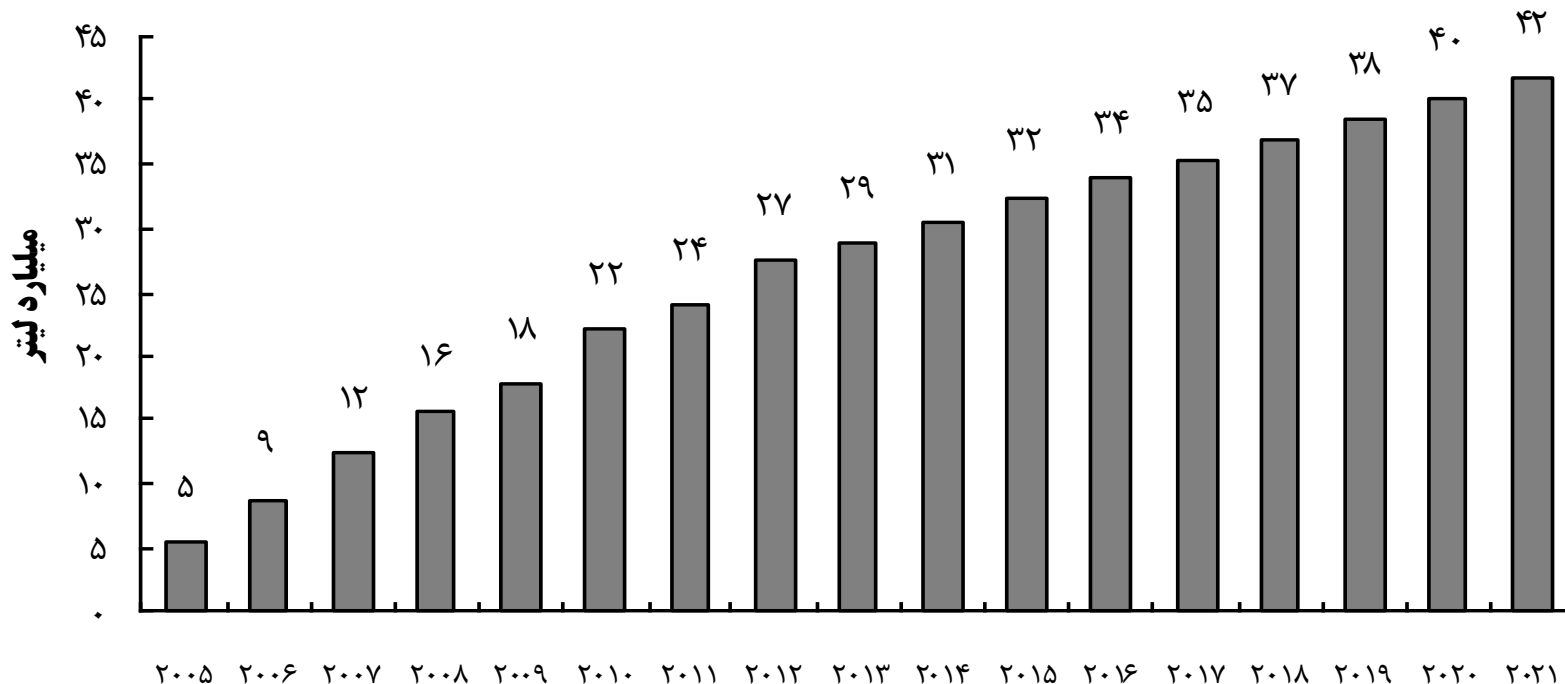
تولید جهانی و برآورد تولید اتانول طی سال‌های ۲۰۲۱-۲۰۰۵

دلایل رویکرد اخیر جهانی به ذخیره سازی

برنامه تولید جهانی بیودیزل برای سال ۲۰۲۱ **۴۲** میلیارد لیتر ←

تولید جهانی و برآورد تولید بیودیزل طی سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۲۱

اگرچه کشاورزی جهان به‌طور موثری از بازار انرژی تأثیر می‌پذیرد.

اما در شرایط
کنونی

عرضه نفت در سطح پایینی از قیمت

با در نظر گرفتن
تقویت طرف عرضه

منتفی بودن بروز نوسان‌های شدید قیمتی در آینده نزدیک

اما

در صورت بروز هرگونه کمبود پیش‌بینی نشده در تولید نفت

یا اعمال محدودیت‌های تجاری توسط کشورهای عمده تولیدکننده

می‌تواند به‌سرعت شرایط را تغییر دهد و به نوسان‌های شدید در قیمت‌ها منجر شود

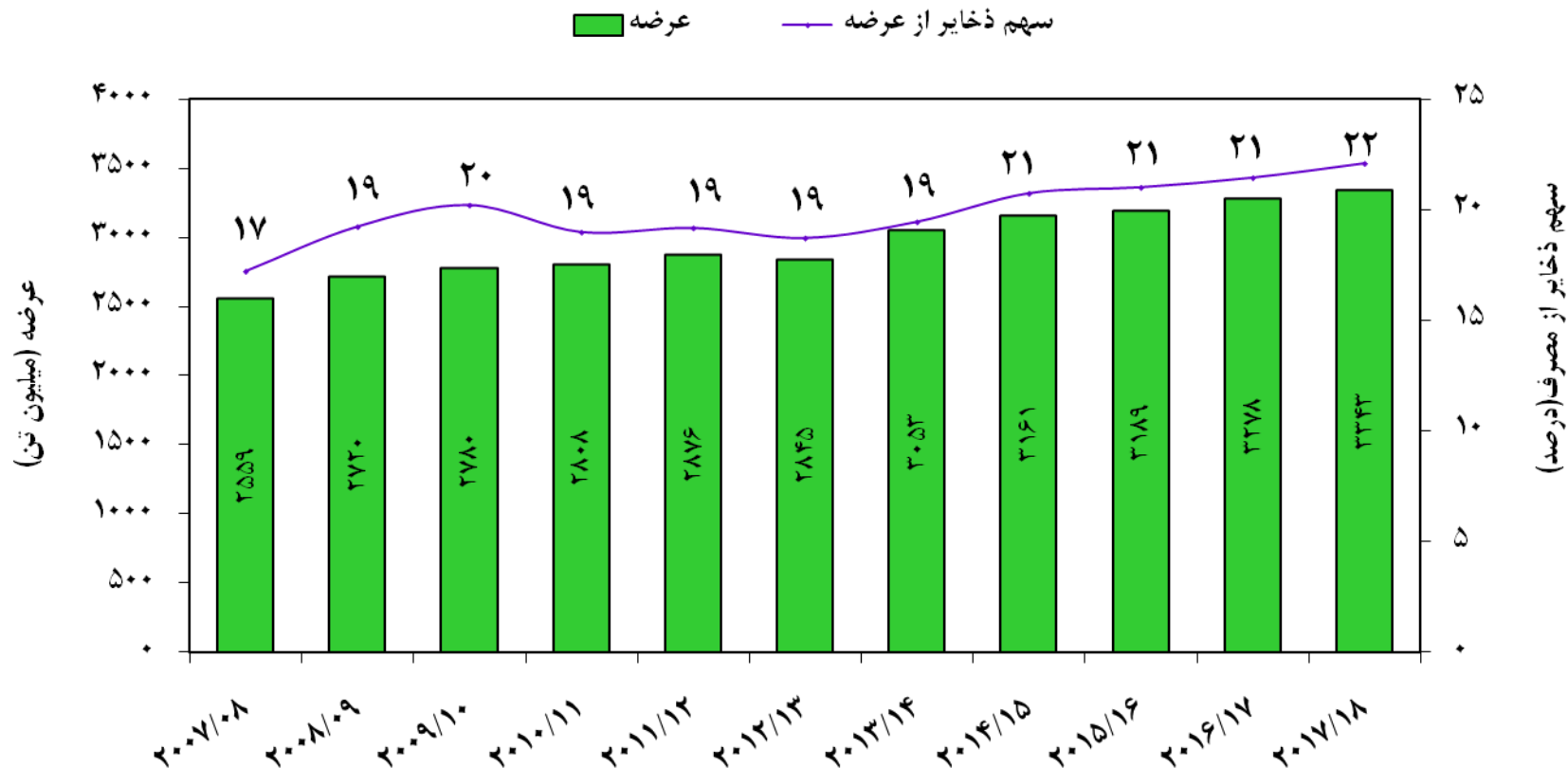
وضعیت ذخایر غلات جهان

وضعیت تولید، عرضه و ذخایر غلات جهان طی سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۱۷

سال	تولید ^۱	عرضه ^۲	مصرف	تجارت ^۳	ذخایر موجودی پایان دوره ^۴	نسبت ذخایر به مصرف جهانی	نسبت ذخایر به تولید
	میلیون تن						درصد
۲۰۰۷-۰۸	۲۱۲۲.۸	۲۵۵۸.۶	۲۱۲۱.۶	۲۷۲.۷	۴۴۰.۲	۲۰.۷	۲۰.۷
۲۰۰۸-۰۹	۲۲۸۰.۱	۲۷۲۰.۳	۲۱۸۰.۱	۲۸۵.۹	۵۲۳.۱	۲۴.۰	۲۲.۹
۲۰۰۹-۱۰	۲۲۵۶.۷	۲۷۷۹.۸	۲۲۱۶.۴	۲۷۹.۹	۵۶۱.۷	۲۵.۳	۲۴.۹
۲۰۱۰-۱۱	۲۲۴۶.۰	۲۸۰۷.۶	۲۲۷۰.۷	۲۹۰.۵	۵۳۲.۹	۲۳.۵	۲۳.۷
۲۰۱۱-۱۲	۲۳۴۲.۸	۲۸۷۵.۷	۲۳۱۷.۶	۳۲۴.۳	۵۵۱.۳	۲۳.۸	۲۳.۵
۲۰۱۲-۱۳	۲۲۹۳.۸	۲۸۴۵.۰	۲۳۲۱.۹	۳۱۸.۱	۵۳۲.۴	۲۲.۹	۲۳.۲
۲۰۱۳-۱۴	۲۵۲۰.۵	۳۰۵۳.۰	۲۴۳۰.۹	۳۶۳.۴	۵۹۳.۷	۲۴.۴	۲۳.۶
۲۰۱۴-۱۵	۲۵۶۶.۹	۳۱۶۰.۵	۲۵۰۱.۹	۳۷۸.۴	۶۵۵.۴	۲۶.۲	۲۵.۵
۲۰۱۵-۱۶	۲۵۳۴.۰	۳۱۸۹.۴	۲۵۱۳.۹	۳۹۲.۶	۶۷۰.۱	۲۶.۷	۲۶.۴
۲۰۱۶-۱۷	۲۶۰۷.۵	۳۲۷۷.۶	۲۵۶۷.۰	۴۰۵.۶	۷۰۲.۹	۲۷.۴	۲۷.۰
۲۰۱۷-۱۸	۲۶۴۰.۳	۳۳۴۳.۱	۲۶۰۲.۷	۴۰۳.۹	۷۳۸.۶	۲۸.۴	۲۸.۰
میانگین	۲۴۰۱.۰	۲۹۶۴.۶	۲۳۶۷.۷	۳۳۷.۸	۵۹۱.۱	۲۵.۰	۲۴.۶
متوسط نرخ رشد سالیانه (%)	۲.۲	۲.۷	۲.۱	۴	۵.۳	—	—

وضعیت ذخایر غلات جهان

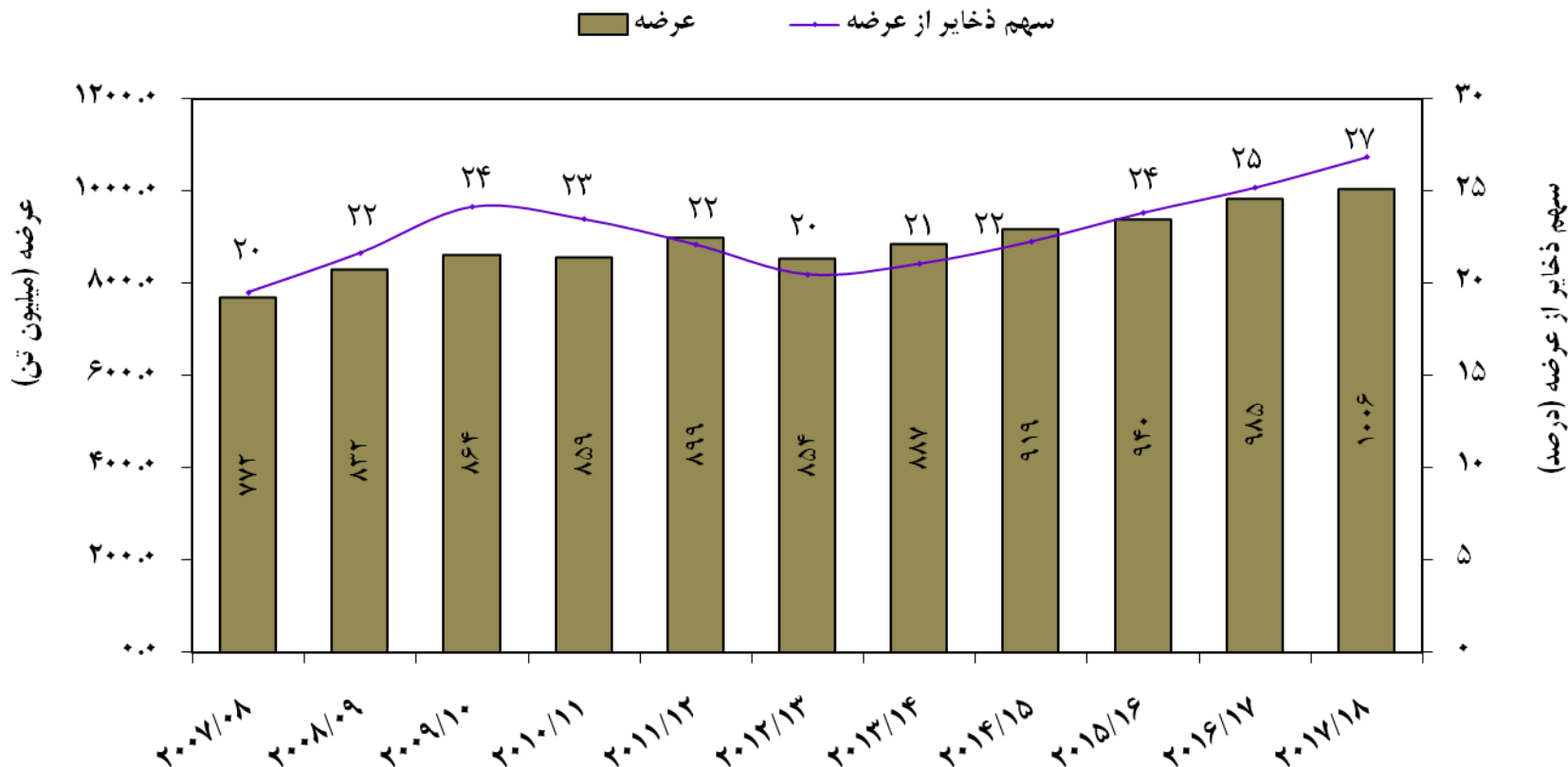
روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه جهانی غلات طی سال‌های ۱۷-۲۰۰۷

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر به عرضه	سهم ذخایر به از تولید
میانگین (میلیون تن)	۲۴۰۱	۲۹۶۵	۵۹۱	۲۰	۲۵

وضعیت ذخایر غلات جهان

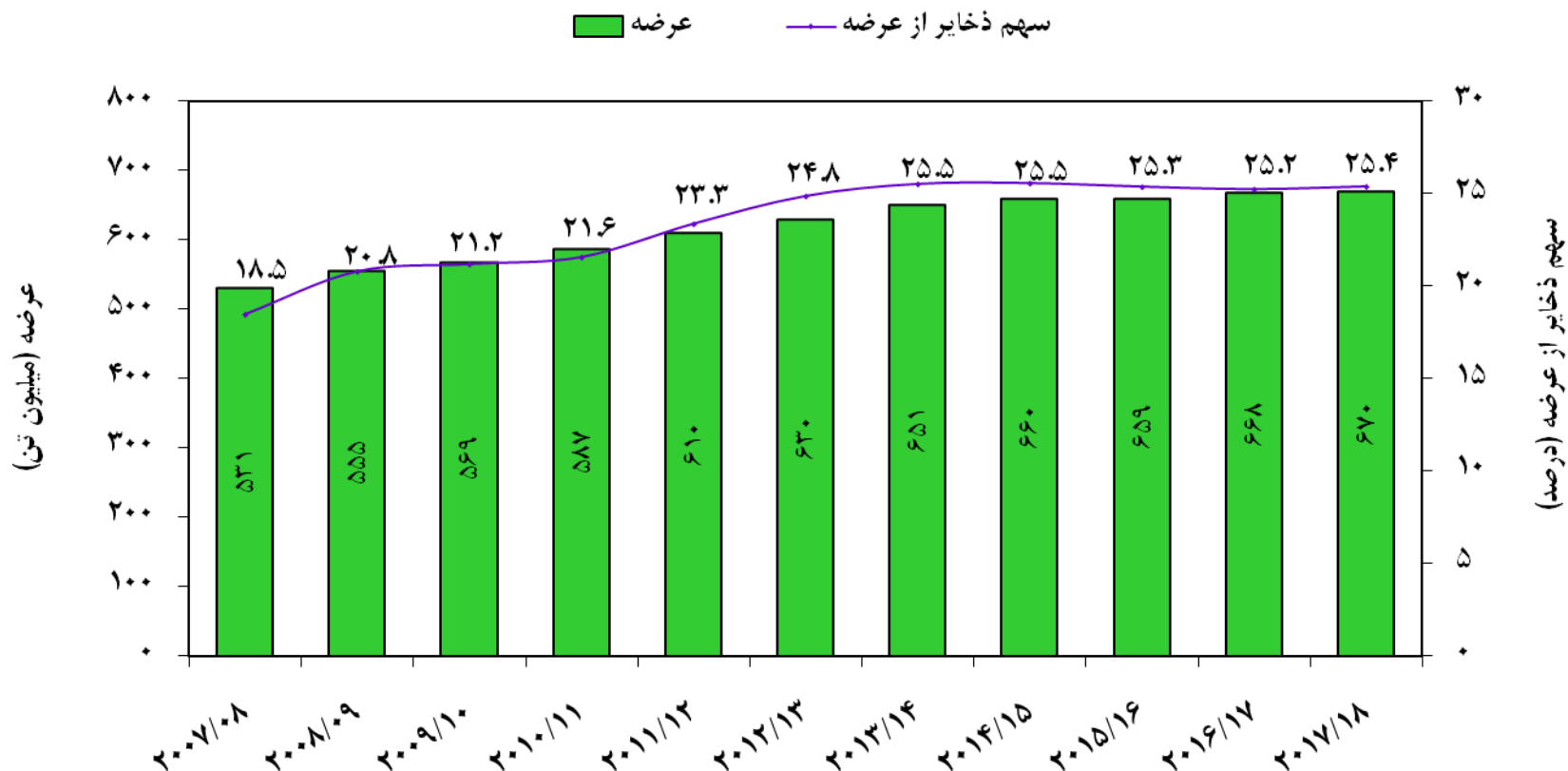
روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه جهانی **کندم** طی سال‌های ۱۷-۲۰۰۷

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (میلیون تن)	۶۹۸	۸۹۳	۲۰۴	۲۳	۲۹.۳

وضعیت ذخایر غلات جهان

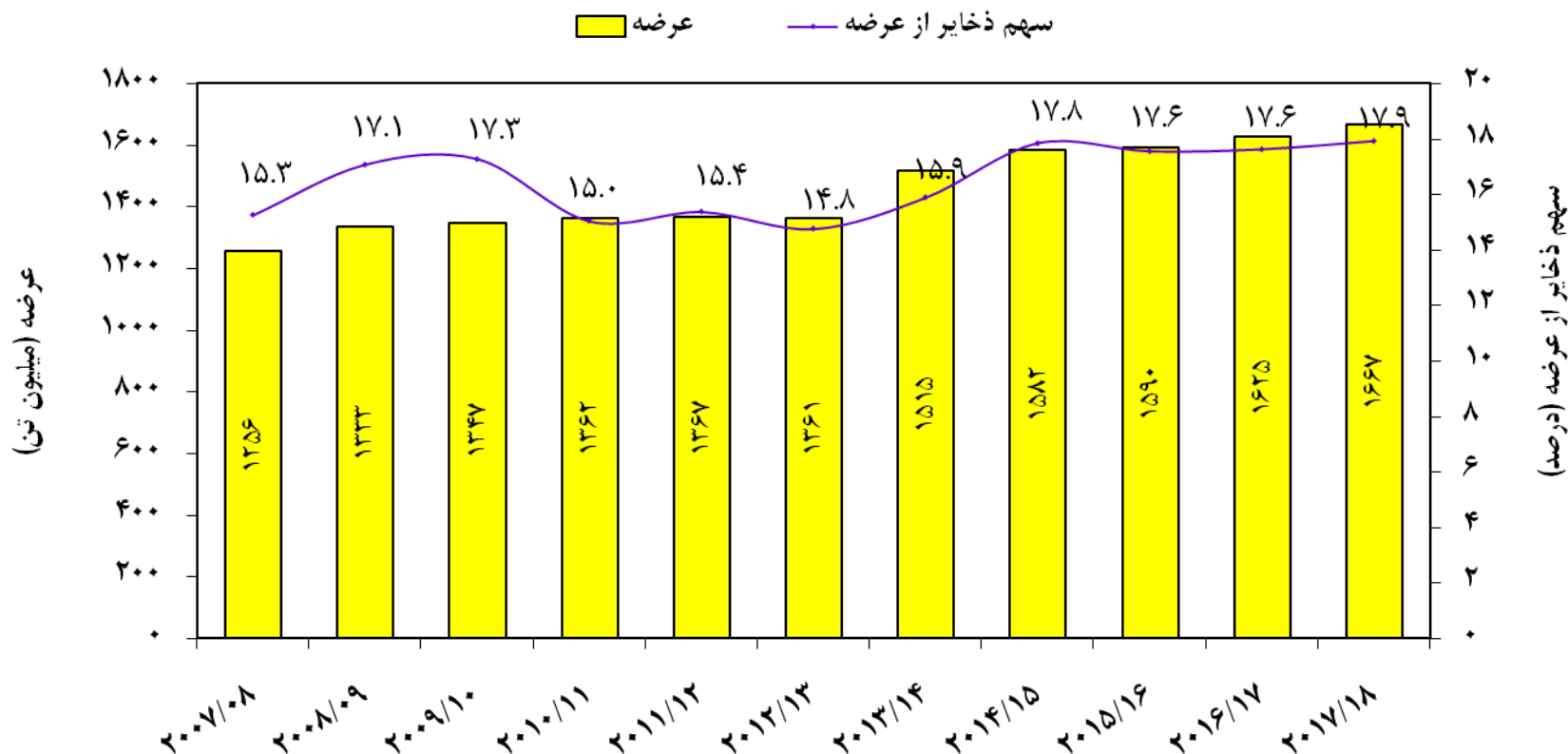
روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه جهانی برنج طی سال های ۱۷-۲۰۰۷

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (میلیون تن)	۴۷۹	۶۱۷	۱۴۵	۲۳.۶	۳۰.۴

وضعیت ذخایر غلات جهان

روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه جهانی غلات درشت دانه طی سال‌های ۱۷-۲۰۰۷

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر به عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (میلیون تن)	۱۲۲۴	۱۴۵۵	۲۴۱	۱۶.۶	۱۹.۷

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

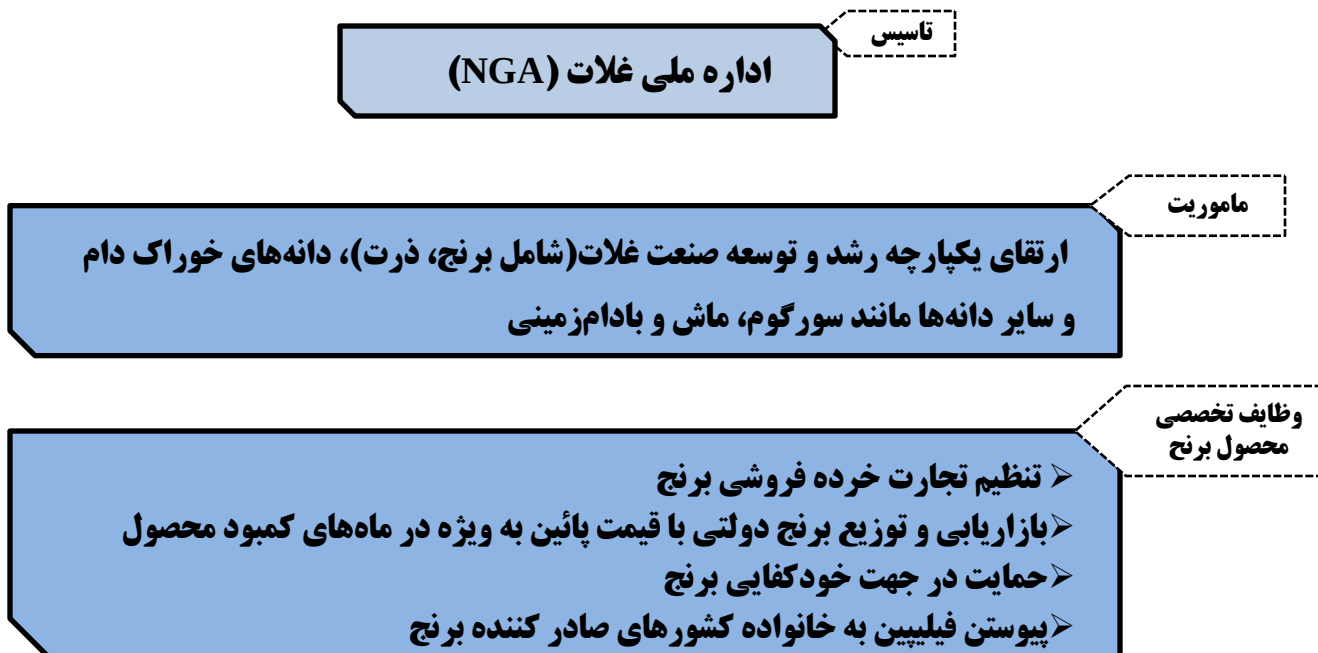
بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

فیلیپین

در ابتدا وظیفه تنظیم بازار، بازاریابی و توزیع برنج و ذرت توسط

در ۲۶ سپتامبر ۱۹۷۲ با فرمان ریاست جمهوری این دو هیئت و اداره اجرایی در هم ادغام شدند

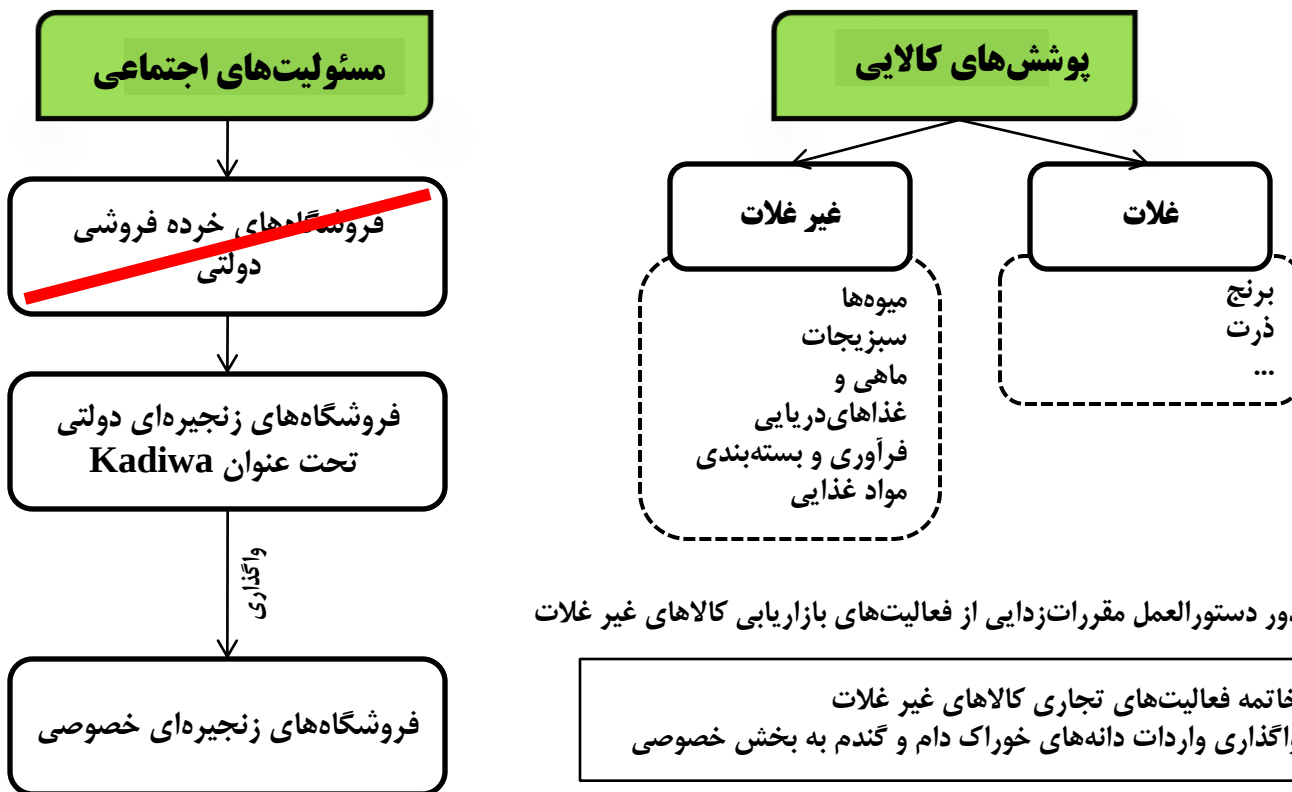

با حکم ریاست جمهوری

تاسیس

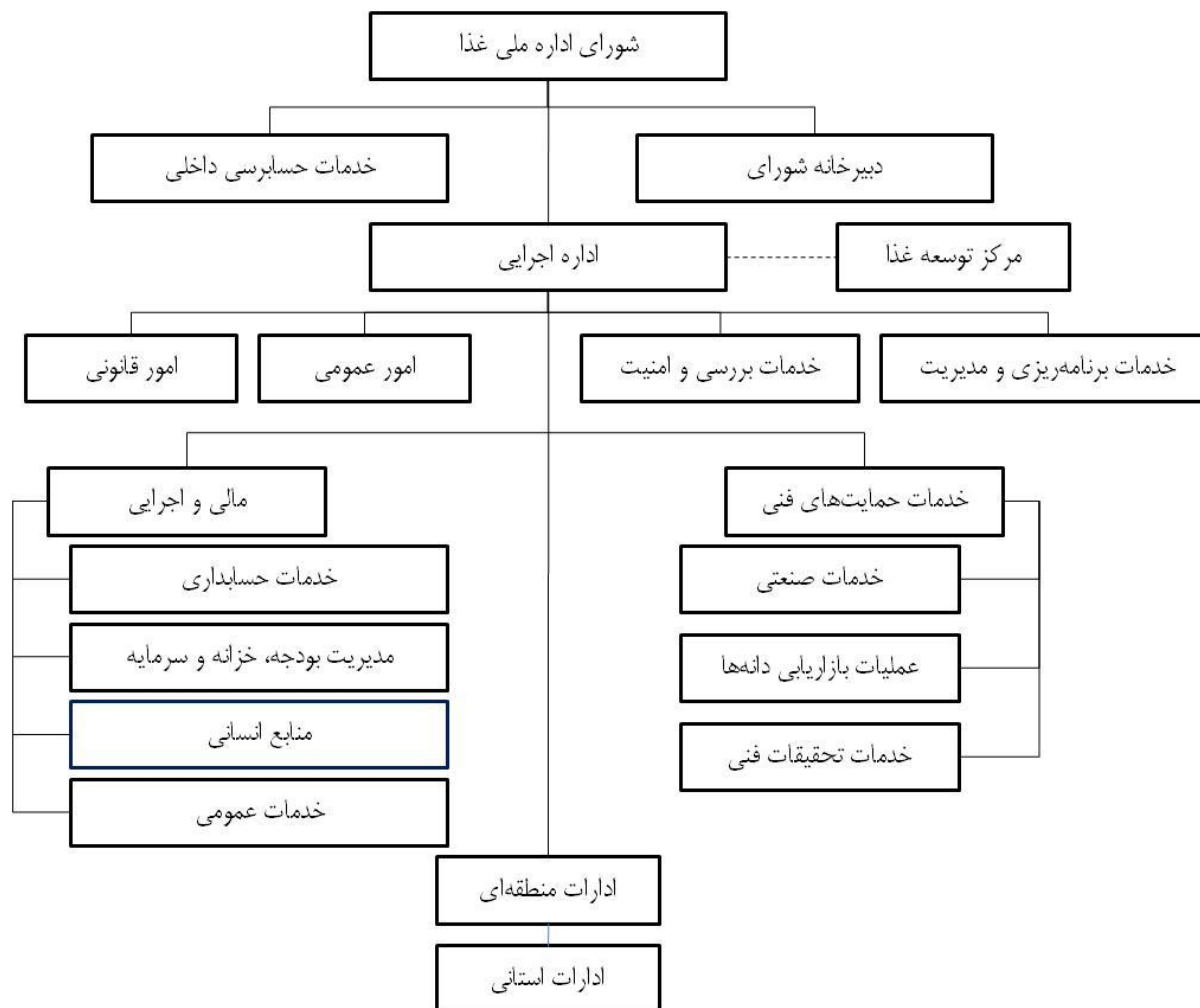
اداره ملی غذا (NFA)

با این فرمان پوشش‌های کالایی و مسئولیت‌های اجتماعی گسترش داد

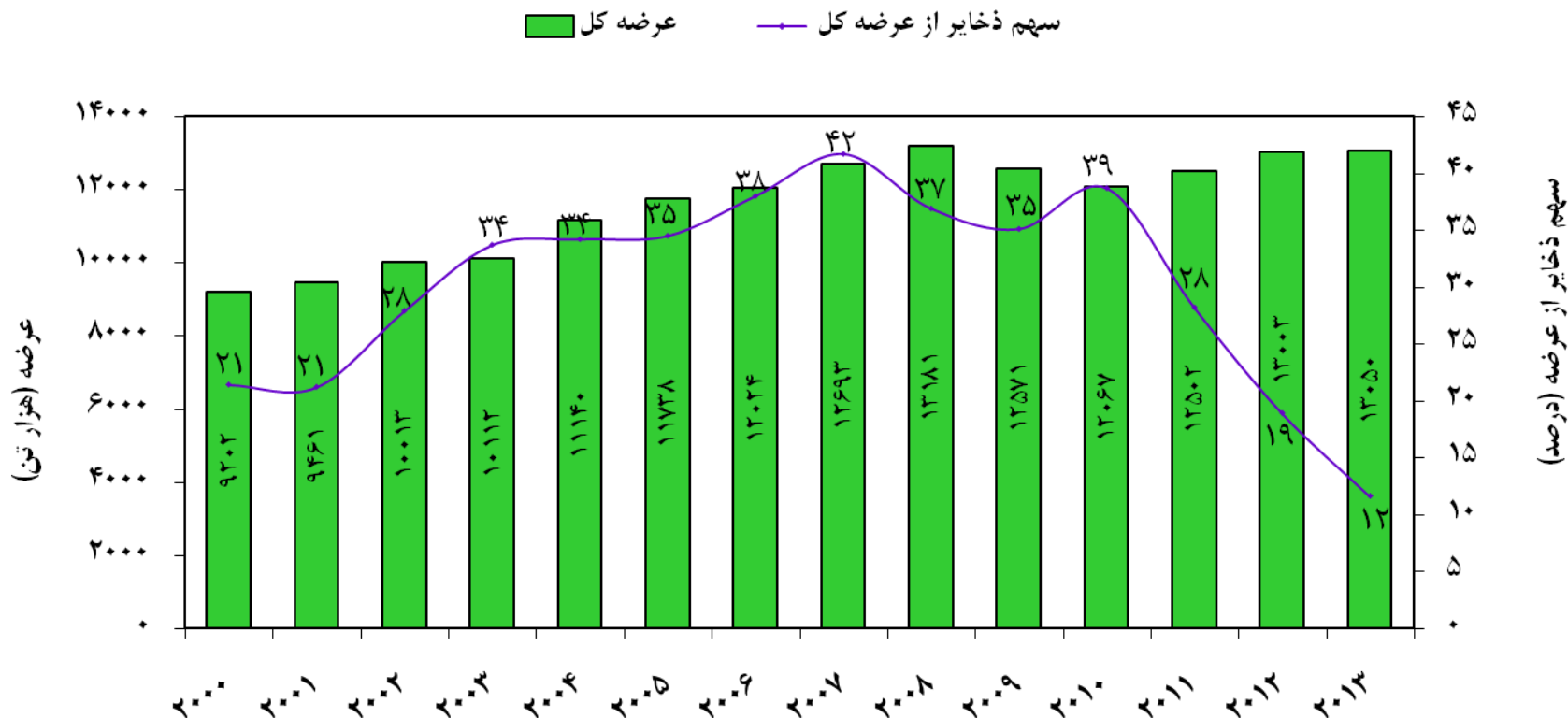

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

ساختار سازمانی اداره ملی غذای فیلیپین

روند عرضه، ذخایر و سهم ذخایر از عرضه برنج طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

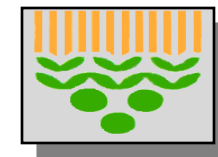

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۱۰۲۲۳	۱۱۶۲۶	۳۵۲۴	۳۰.۳	۳۴.۵

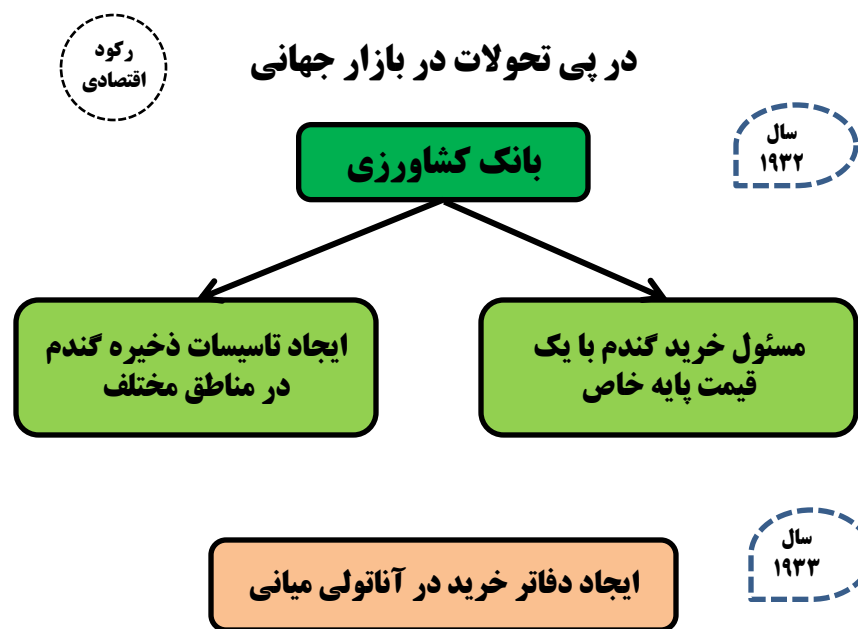

ترکیه

TMO

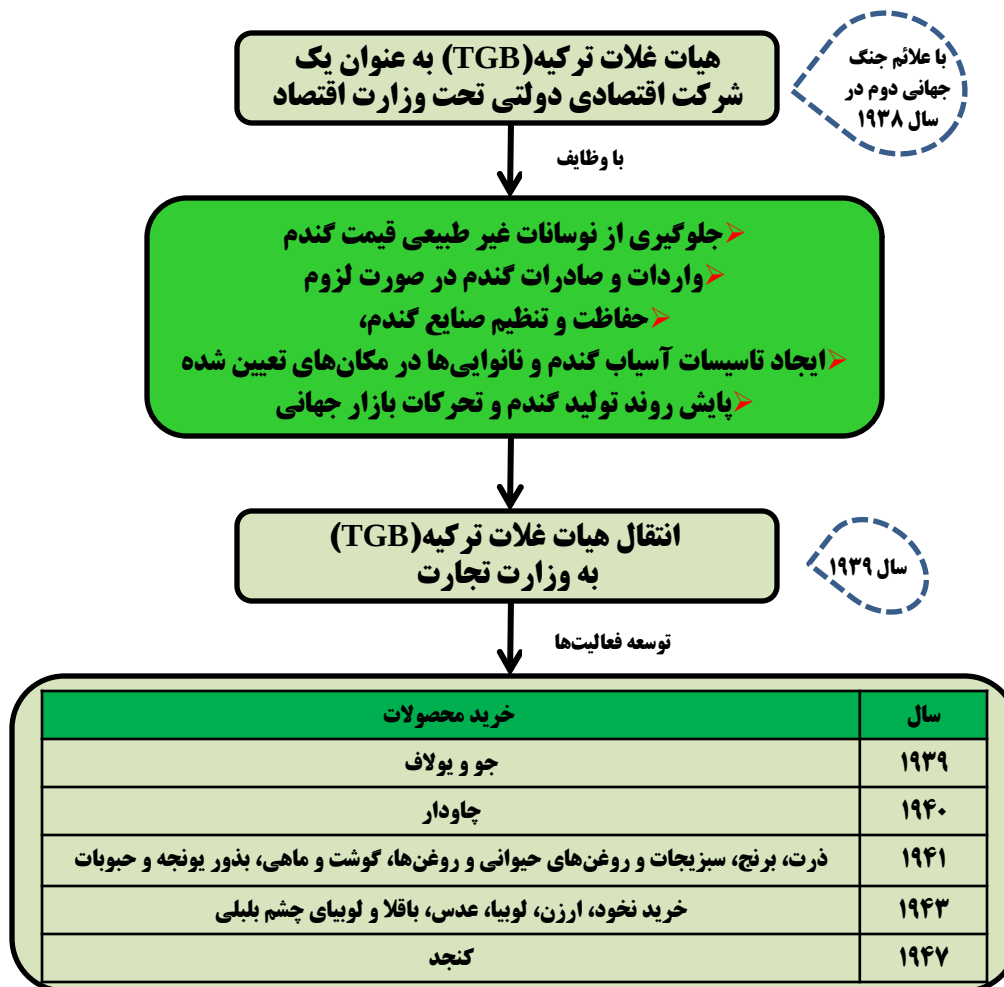
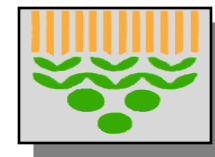

➤ هم اکنون در ترکیه هیات غلات ترکیه (TGB یا TMO) وظیفه تامین و ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی را بر عهده دارد

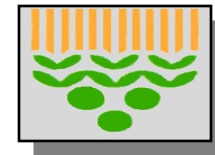
ترکیه

TMO

ترکیه

TMO

شکل‌گیری مقررات هیات غلات ترکیه به شکل کنونی در سال ۱۹۸۴

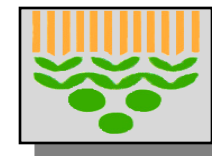
قرار گرفتن
هیات غلات ترکیه (TGB)
تحت وزارت کشاورزی و امور روستایی

با وظایف

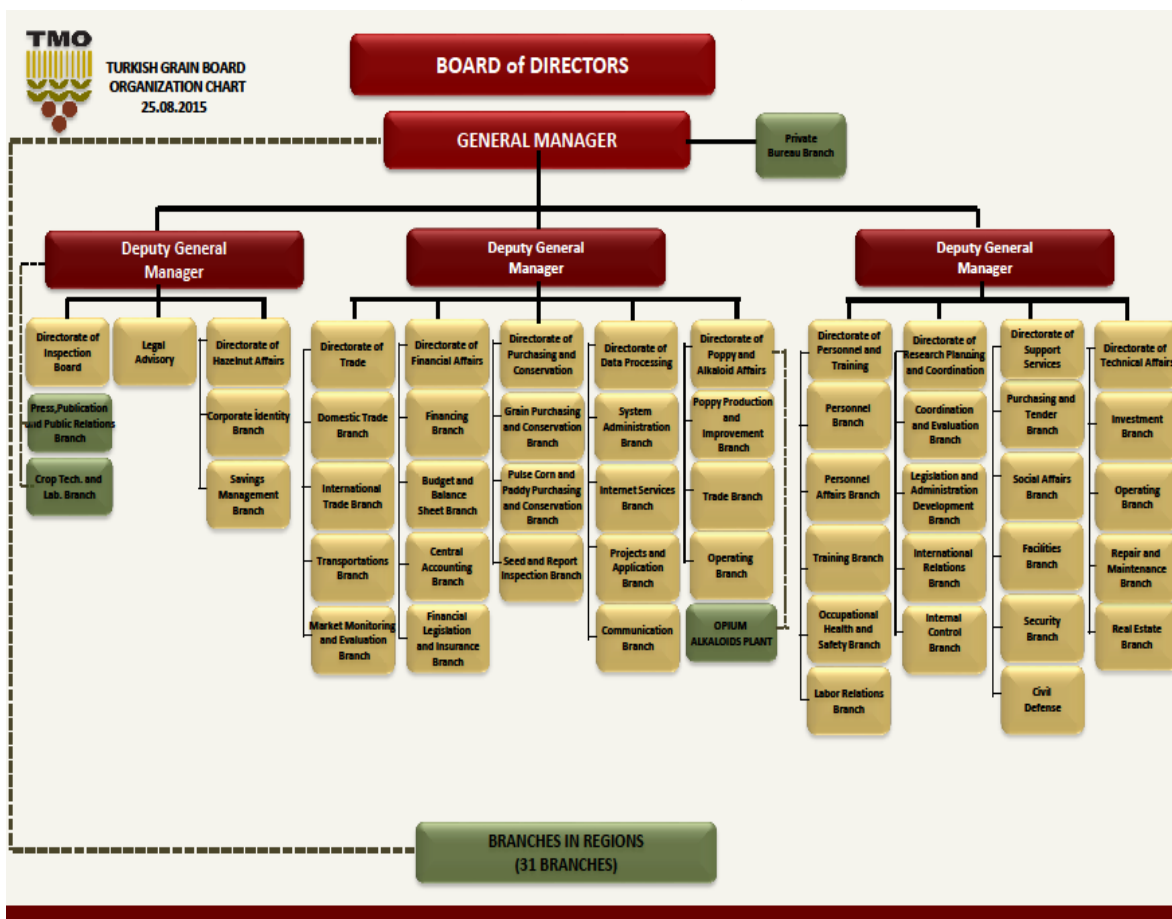
- تنظیم بازار و جلوگیری سقوط قیمت محصولات زیر سطوح نرمال به منظور حمایت از تولید
- جلوگیری از افزایش غیر طبیعی قیمت محصولات جهت حمایت از مصرف کننده
- اتخاذ اقدامات قانونی برای بازار محصولات و نگهداری ذخایر اضطراری
- نگهداری ذخایر اضطراری

ترکیه

TMO

چارت سازمانی TMO

➤ هیات غلات ترکیه (TMO) :

— ستاد مرکزی (آنکارا)

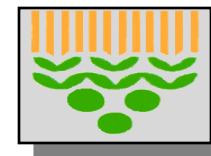
— ۳۱ شعبه

— ۱۱۷ شاخه فرعی

— ۷۱ مرکز موقت خرید مجهز

ترکیه

TMO

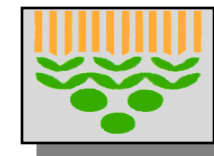

پراکنش شعبات، شاخه‌های فرعی و مراکز موقت خرید TMO

ترکیه

TMO

➤ انبارهای هیات غلات ترکیه ظرفیت تقریباً ۴/۵ میلیون تن ذخیره‌سازی را دارد.

میزان خرید محصولات مختلف توسط TMO طی سالهای ۱۳ - ۲۰۰۰

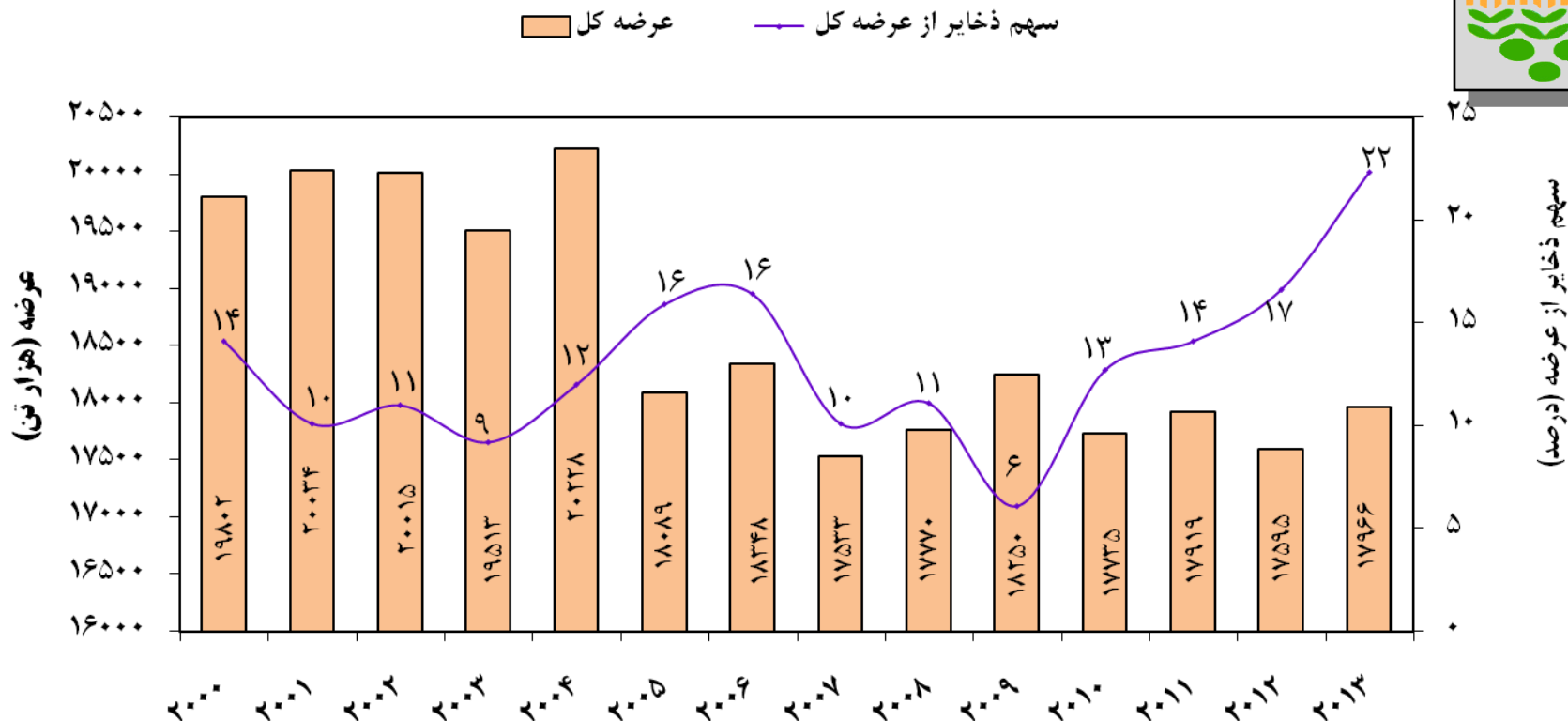
واحد: هزار تن

سال	گندم	جو	چاودار	یولاف	ذرت	شلتوک	جمع
۲۰۰۰	۲۹۵۹	۵۰۹	۲۰	۲	۲۹	۴۱	۳۵۶۰
۲۰۰۱	۱۴۵۹	۹۵۲	۱۴	۰	۰	۱۹	۲۴۴۴
۲۰۰۲	۳۳۳	۳۸۰	۲۰	۲	۷۹	۵۹	۸۷۳
۲۰۰۳	۵۴۵	۲۷	۴	۲	۳۸۱	۱۳۰	۱۰۸۹
۲۰۰۴	۲۰۲۳	۳	۲	۰.۴	۴۷۴	۱۵	۲۵۱۷.۴
۲۰۰۵	۴۱۷۱	۷۹۶	۱۱	۵	۶۶۱	۱۲	۵۶۵۶
۲۰۰۶	۱۴۵۷	۷۲۵	۶	۲	۰	۸۷	۲۲۷۷
۲۰۰۷	۱۲۲	۳	۰	۰	۰	۳۳	۱۵۸
۲۰۰۸	۴۰	۰	۰	۰	۸۳۲	۱	۸۷۳
۲۰۰۹	۳۷۷۰	۱۲۷۳	۴۸	۴	۱۸۳	۱۱	۵۲۸۹
۲۰۱۰	۹۸۰	۹۱۷	۱۵	۰.۴	۸۳	-	۱۹۹۵.۴
۲۰۱۱	۸۲۴	۱۶۷	۲	۰	۴۸	۱۳	۱۰۵۴
۲۰۱۲	۱۶۳۴	۰	۰	۰	۱۲۶	۴۱	۱۸۰۱
۲۰۱۳	۱۹۸۶	۲	۰	۰	۱۳۷۳	۰	۳۳۶۱
جمع	۲۲۳۰۳	۵۷۵۴	۱۴۲	۱۷.۸	۴۲۶۹	۴۶۲	۳۲۹۴۷.۸

ترکیه
TMO

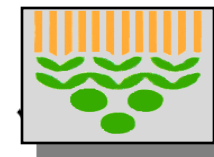
روند عرضه، ذخایر و سهم ذخایر از عرضه گندم طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

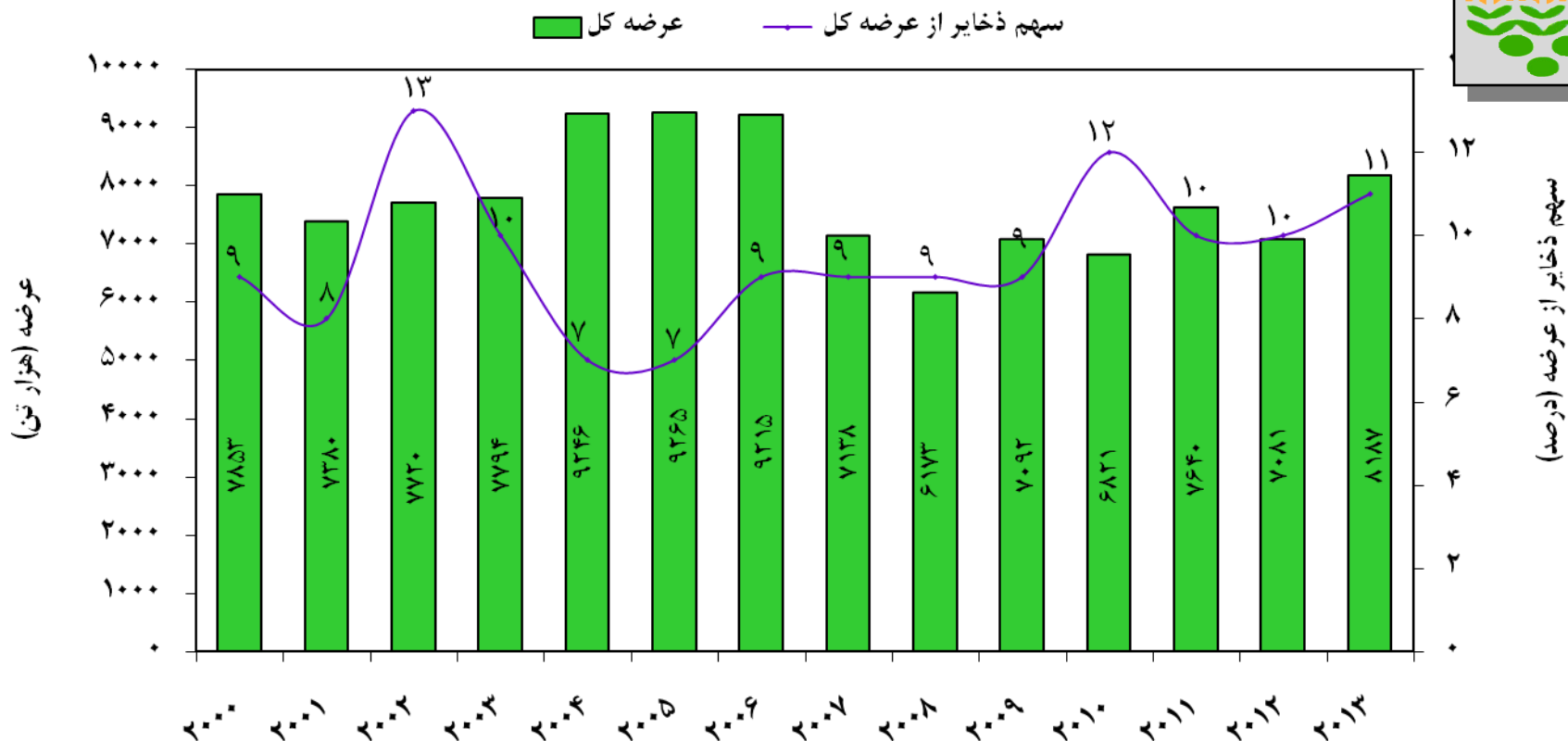
شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۲۰۰۲۴	۱۸۶۲۸	۲۴۰۷	۱۳	۱۲

ترکیه

TMO

روند عرضه، ذخایر و سهم ذخایر از عرضه جو طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۷۸۸۱	۷۷۵۸	۷۳۰	۹.۴	۹.۳

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

هند

شرکت غذای هند (FCI) از سازمان‌های اصلی مسئول اجرای سیاست‌های غذایی در این کشور است.

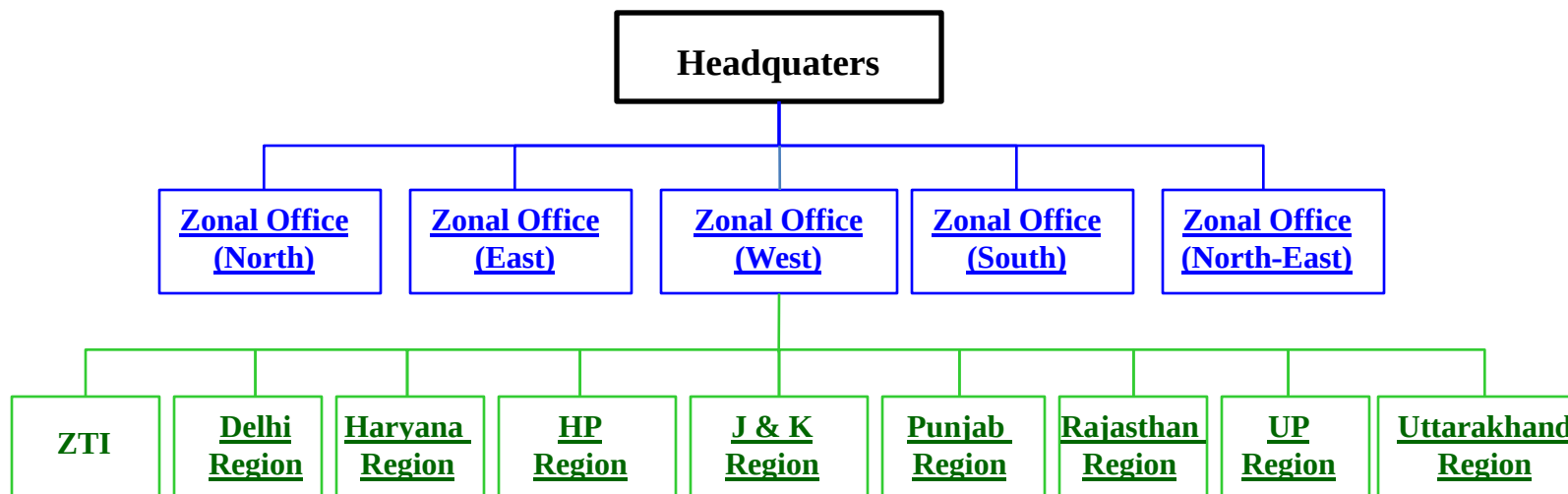
این شرکت براساس قانون شرکت غذا (مصوب سال ۱۹۶۴ مجلس) در سال ۱۹۶۵ تاسیس شد.

این شرکت تحت کنترل اداری دولت هند در وزارت امور مصرف کنندگان و توزیع عمومی (اداره توزیع عمومی) قرار دارد.

اما مستقیماً تحت نظارت دفتر نخست وزیر (PMO) است.

عملکرد شرکت غذای هند در ابتدا به چهار ایالت جنوبی محدود بود و به کل کشور گسترش یافت

چارت سازمانی شرکت غذای هند

شرکت غذای هند

اهداف

- پشتیبانی موثر از قیمت محصولات برای حفاظت از منافع کشاورزان.
- توزیع محصولات غذایی در سراسر کشور برای سیستم توزیع عمومی.
- تنظیم و حفظ سطح رضایت بخشی از ذخایر عملیاتی و تنظیمی محصولات غذایی برای اطمینان امنیت غذایی ملی به ویژه بخش آسیب پذیر جامعه

چشم انداز

تأمین امنیت غذایی برای شهروندان کشور

مأموریت

- خرید موثر تحت قیمت حمایتی (MSP)، ذخیره سازی و توزیع محصولات غذایی.
- اطمینان از دسترس بودن محصولات غذایی از طریق ابزار سیاستی مناسب؛ شامل نگهداری ذخایر تنظیمی محصولات غذایی.
- ارائه محصولات غذایی با قیمت های معقول، به ویژه به بخش های آسیب پذیر و ضعیف جامعه تحت سیستم توزیع عمومی (PDS)

هند

وظیفه ذخیره‌سازی یکی از اهداف مهم شرکت غذای هند است

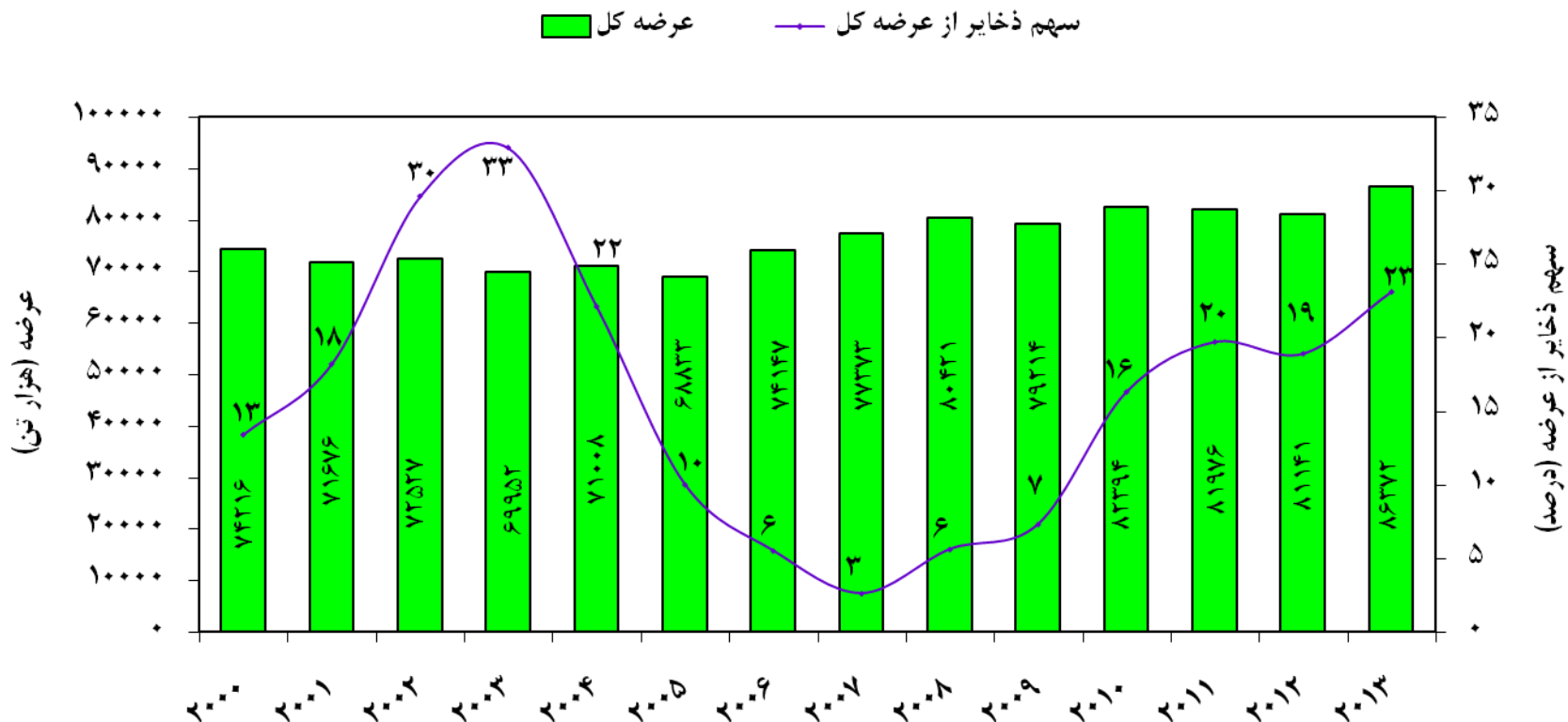
طرح ذخیره‌سازی شرکت غذای هند در درجه اول برای نیازهای سیستم توزیع عمومی و سپس برای حفظ ذخایر تنظیمی است.

شرکت غذای هند علاوه بر داشتن ظرفیت ذخیره‌سازی خود از سایر ظرفیت‌های ذخیره‌سازی ایالتی و خصوصی نیز استفاده می‌کند

ظرفیت ذخیره‌سازی ذخایر مرکزی هند در پنج سال گذشته
(واحد: میلیون تن)

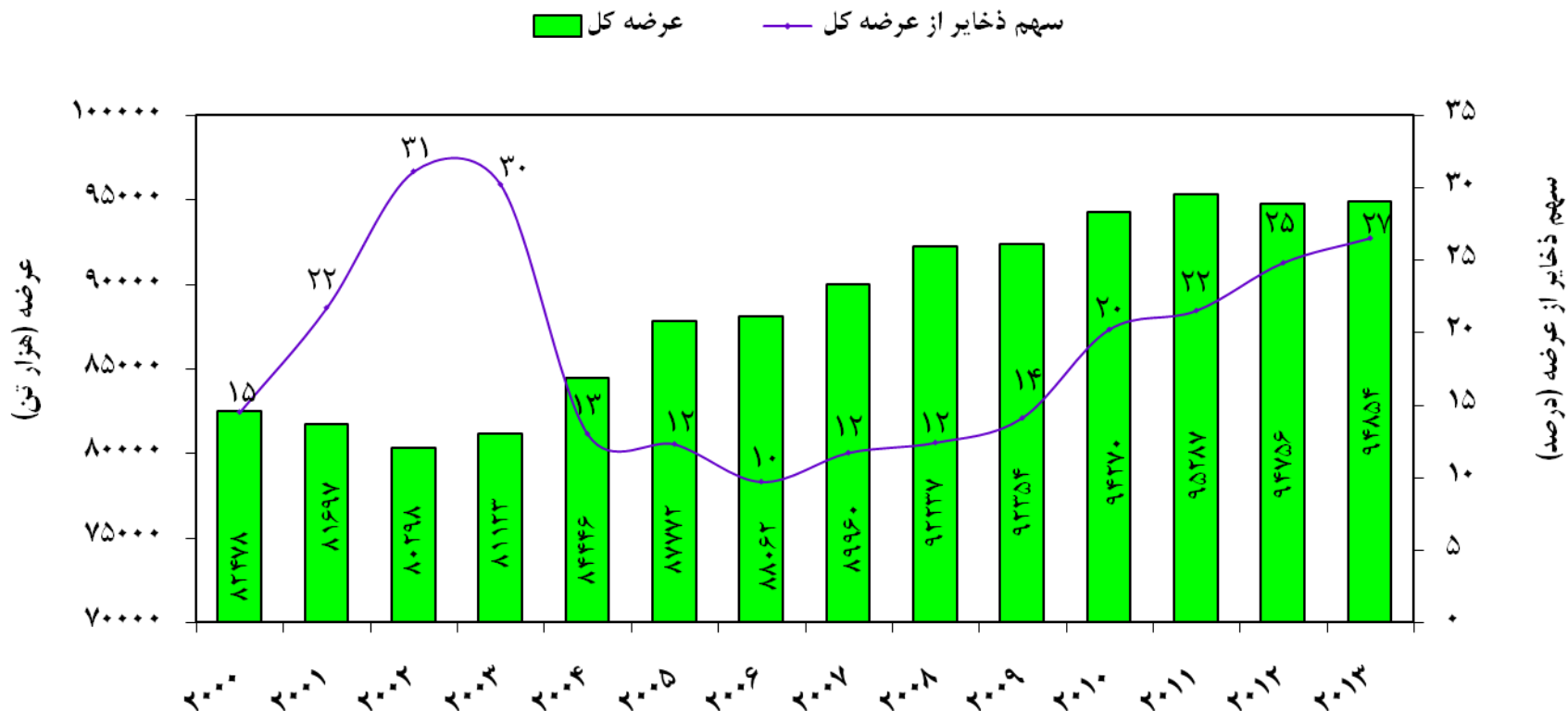
سال	ظرفیت ذخیره‌سازی شرکت غذای هند	ظرفیت ذخیره‌سازی سایر آژانس‌ها	کل ظرفیت ذخیره‌سازی
۲۰۱۱-۰۴-۰۱	۳۱.۶	۲۹.۱	۶۰.۷
۲۰۱۲-۰۴-۰۱	۳۳.۶	۳۴.۱	۶۷.۷
۲۰۱۳-۰۴-۰۱	۳۷.۷	۳۵.۴	۷۳.۲
۲۰۱۴-۰۴-۰۱	۳۶.۹	۳۷.۹	۷۴.۸
۲۰۱۵-۰۴-۰۱	۳۵.۷	۳۵.۳	۷۰.۹
۲۰۱۶-۰۴-۰۱	۳۵.۸ (۴۴٪)	۴۵.۷ (۵۶٪)	۸۱.۵

روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه گندم طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

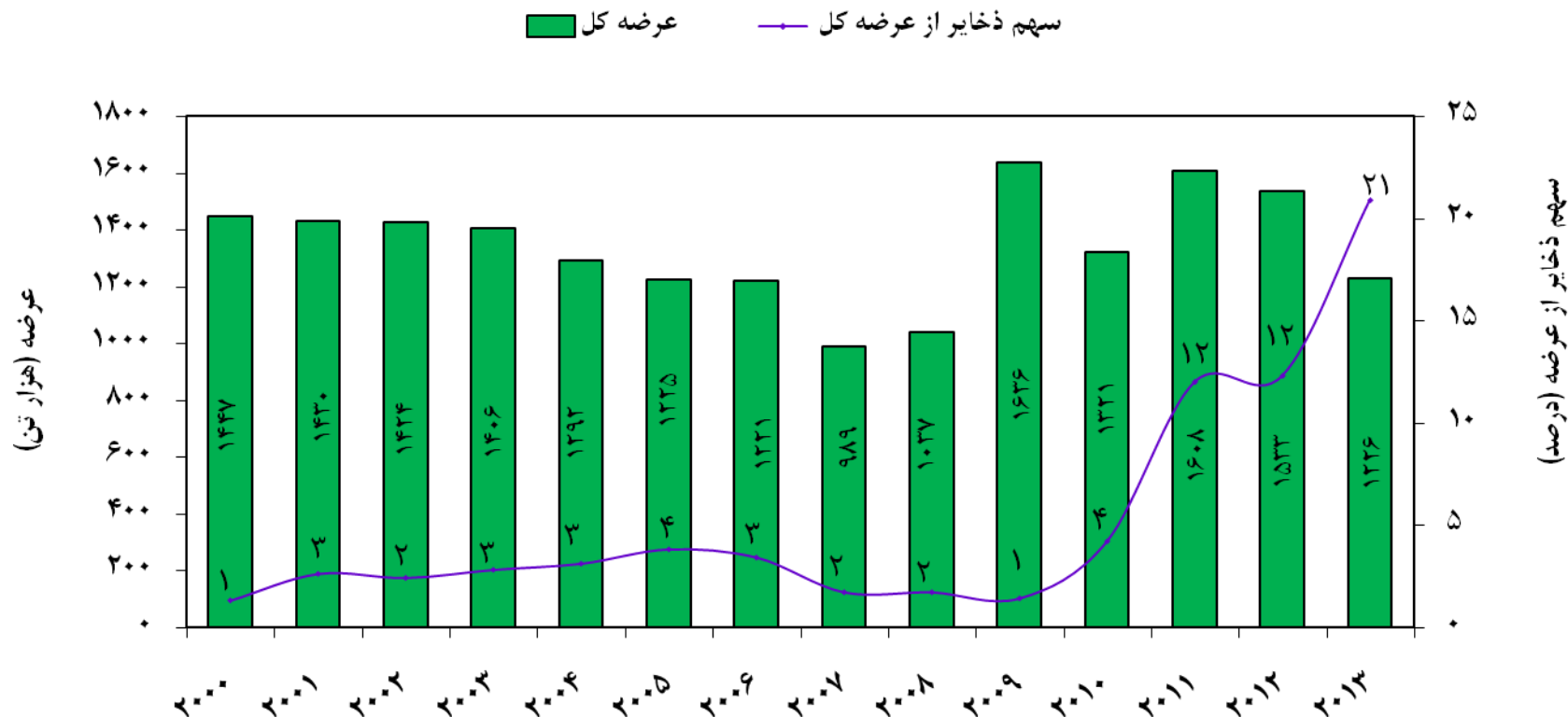
شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۷۷۵۶۱	۷۶۵۱۸	۱۲۳۴۰	۱۶	۱۵.۸

روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه برنج طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۹۳۲۱۶	۸۸۵۴۲	۱۶۶۱۱	۱۸.۸	۱۷.۸

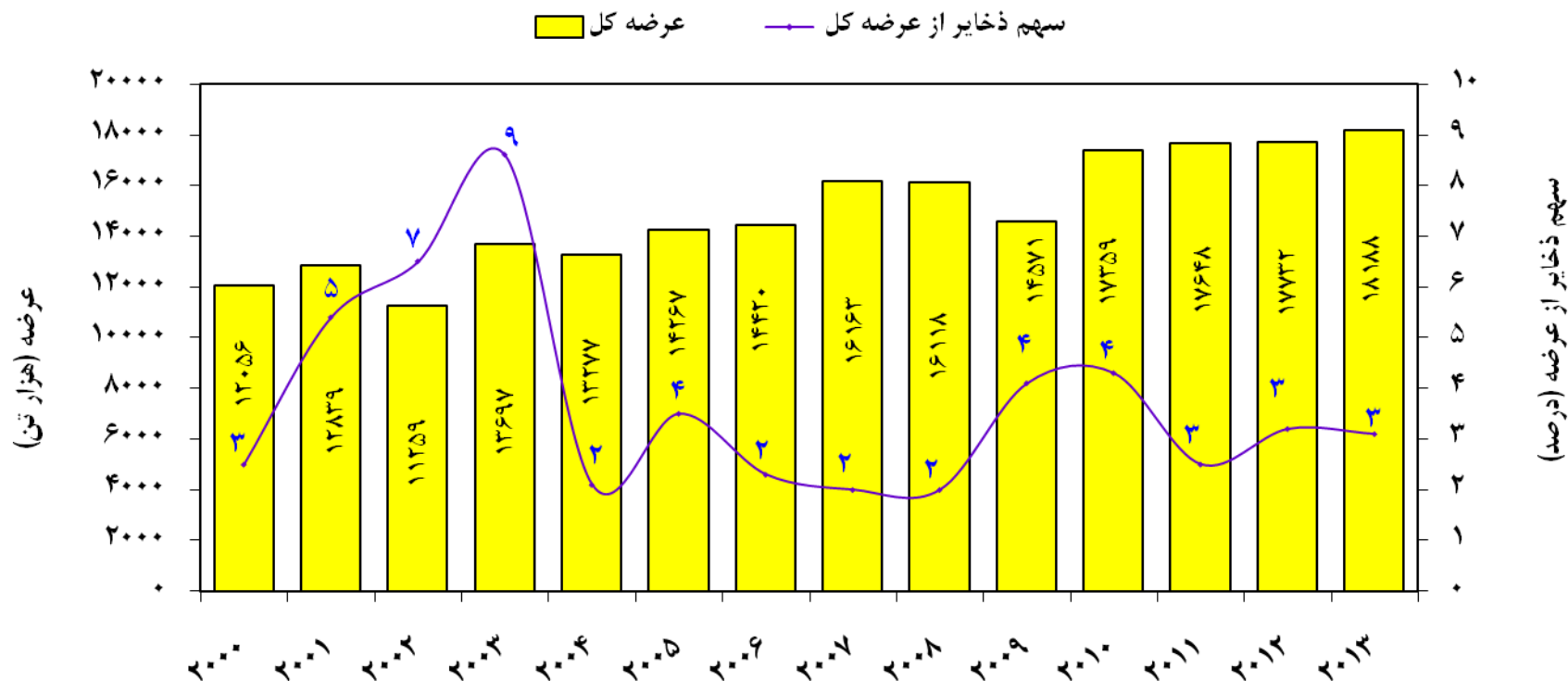
روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه جو طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۱۴۳۲	۱۳۴۳	۷۲	۵.۴	۵

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

روند عرضه و سهم ذخایر از عرضه ذرت دانه‌ای طی سال‌های ۱۳-۲۰۰۰

شرح	تولید	عرضه	ذخایر	سهم ذخایر از عرضه	سهم ذخایر از تولید
میانگین (هزار تن)	۱۷۱۲۶	۱۴۹۷۱	۵۳۹	۳.۶	۳.۱

ایران

رویکرد امنیت غذایی از منظر تأمین نیازهای اساسی و ذخیره‌سازی در اسناد و قوانین جمهوری اسلامی ایران

– در اصول ۳ و ۴۳ قانون اساسی ج.ا.ا.

– سند چشم‌انداز ج.ا.ا. در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

– سیاست‌های کلی و راهبردهای بلندمدت بخش کشاورزی

– سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

ایران

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اصل ۳

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

۱۳- تأمین خودکفایی در علوم و فنون صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها.

اصل ۴۳

برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می‌شود:

۹- تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.

ایران

سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴

برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع متناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب.

ایران

سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی

ماده ۲- تامین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی، ارتقاء سطح سلامت مواد غذایی تا استاندارد جهانی

راهبردهای بلند مدت توسعه بخش کشاورزی از منظر آمایش سرزمین

۲۰ تامین امنیت غذایی کشور با تاکید بر تولید داخلی محصولات راهبردی (۱) متناسب با قابلیت مناطق.

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

ایران

سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی

بند ۷ – تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).

تصویب «برنامه اقتصاد مقاومتی بخش کشاورزی»

در جلسه مورخ
۹۳/۳/۵
شورای اقتصاد

برنامه‌های اجرایی

.....➤

.....➤

➤ «ذخیره‌سازی محصولات راهبردی گندم، برنج،
شکر، گوشت و روغن با محوریت بخش خصوصی»

«تنظیم بازار داخلی محصولات کشاورزی و فرآورده‌های
آن با محوریت صنوف ذیربط»

.....➤

.....➤

.....➤

➤ افزایش تولید محصولات راهبردی و ارتقاء ضریب خودکفایی آنها

➤ افزایش تولید داخلی نهاده‌های کشاورزی

➤ تأمین ذخایر مطمئن راهبردی و تنظیم بازار داخلی

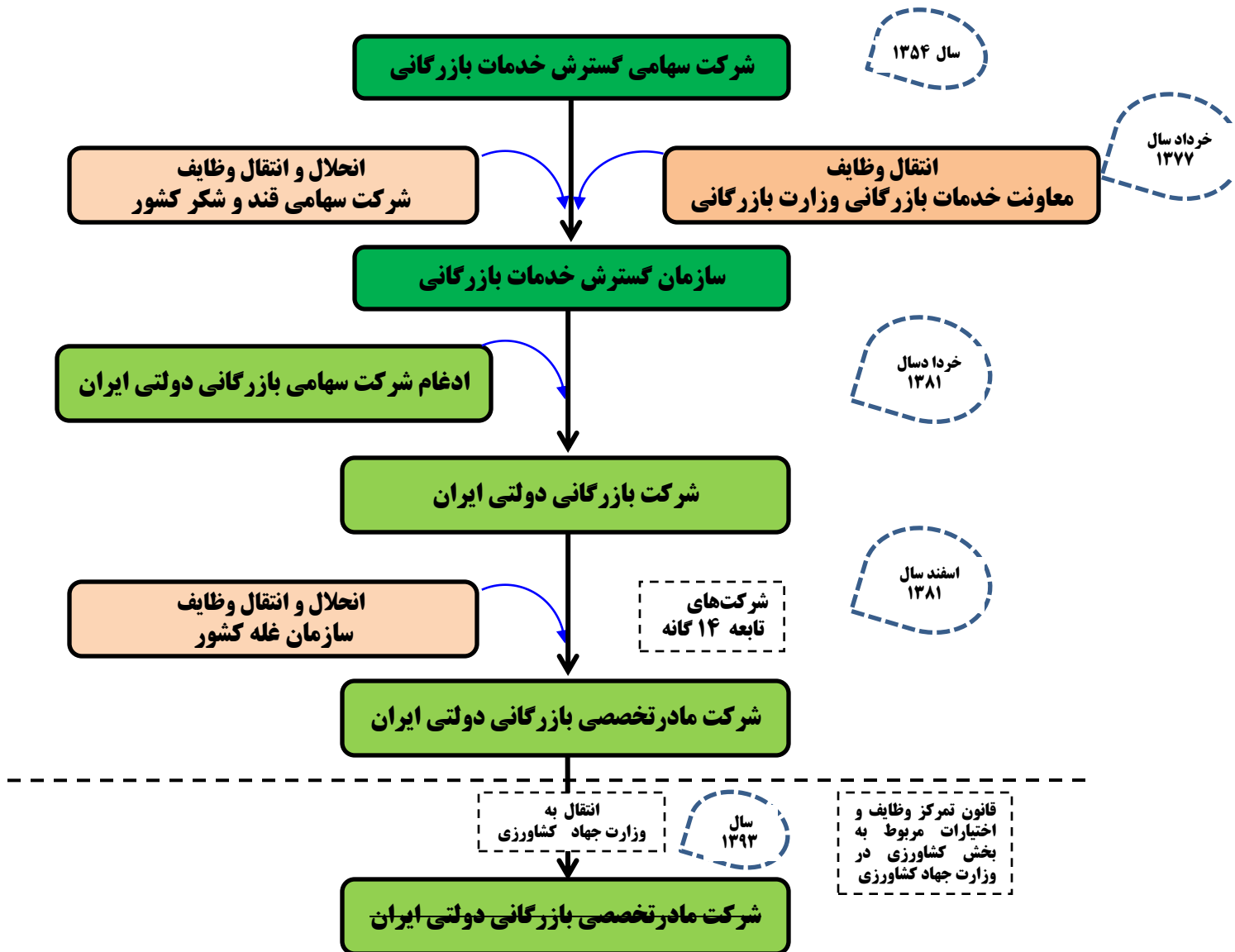
➤ مثبت کردن تراز مثبت تجاری با توسعه صادرات

➤ حفاظت و بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی و پایه

بررسی ذخایر غلات در سطح ملی

ایران

وظیفه تامین و حفظ موجودی ذخایر استراتژیک کالاهای اساسی بر عهده شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران است.

برخی از وظایف شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران (GTC)

الف - خرید تضمینی کالاهای اساسی تولید داخلی از جمله: گندم و برنج پرمحصول، به منظور حمایت از کشاورزان و تولید داخلی و تامین نیازهای مصرفی کشور.

ب - خرید، حمل، واردات و توزیع کالاهای اساسی، حساس و ضروری کشور از جمله: گندم، برنج، روغن خام، شکر خام، گوشت مرغ و گوشت قرمز ... در صورت عدم کفاف تولیدات داخلی

ج - تامین و حفظ موجودی ذخایر استراتژیک کالاهای اساسی و پرمصرف مردم، حد اقل معادل مصرف ۳ ماهه کشور.

د - حمایت از ایجاد و احداث تاسیسات نگهداری و ذخیره‌سازی کالاهای اساسی شامل: افزایش ظرفیت سیلوها، انبارها، سردخانه‌ها و مخازن، توسط بخش خصوصی.

ه - حمل و توزیع شهری، بین شهری و روستایی کالاهای مورد عمل توسط شرکت‌های تابعه، بگونه ای که این کالاها با شرایط مناسب در اقصى نقاط کشور توزیع شوند.

و - تنظیم بازار داخلی کالاهای اساسی از طریق عرضه و فروش کالاهای ملکی و در اختیار، در بورس کالای کشاورزی ایران.

ایران

شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران (GTC)

۱۴ سایت منطقه‌ای

شرکت حمل و نقل بین‌المللی خلیج فارس

- سایت‌های منطقه‌ای شرکت:
- سایت منطقه ۱: تهران، البرز، قم و مرکزی
 - سایت منطقه ۲: مازندران، گلستان و سمنان
 - سایت منطقه ۳: فارس، بوشهر و کهگیلویه و بویر احمد
 - سایت منطقه ۴: خوزستان
 - سایت منطقه ۵: خراسان رضوی، شمالی و جنوبی
 - سایت منطقه ۶: کرمان و هرمزگان
 - سایت منطقه ۷: گیلان، اردبیل و قزوین
 - سایت منطقه ۸: آذربایجان شرقی و غربی
 - سایت منطقه ۹: کرمانشاه و ایلام
 - سایت منطقه ۱۰: اصفهان، یزد و چهارمحال و بختیاری
 - سایت منطقه ۱۱: سیستان و بلوچستان
 - سایت منطقه ۱۲: لرستان
 - سایت منطقه ۱۳: همدان و کردستان
 - سایت منطقه ۱۴: زنجان

ذخایر منطقه‌ای غلات

– اگر چه سیاست ذخایر ملی غذا آثار مثبتی به همراه دارد لیکن هزینه عملیاتی چنین سیاستی بالا است.

- ذخیره‌سازی با هزینه‌های بالای مالی و اقتصادی روبروست

- هزینه‌های انبارداری،

- هزینه افت و یا فساد محصول،

- هزینه کاهش کیفیت محصول

- و هزینه تحریف بازار محصولات کشاورزی

بنابراین بسیاری از کشورها علی رغم بهره‌گیری از ذخایر ملی، تشکیل ذخایر منطقه‌ای را راهکار مناسبی برای کاهش ریسک و هزینه‌های ذخایر ملی می‌دانند.

اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (ASEAN)

آسه‌آن (ASEAN) مجموعه‌ای از ۱۰ کشور واقع در جنوب شرقی آسیا است که برای توسعه اقتصادی، برقراری ثبات سیاسی کشورهای عضو و ثبات منطقه تلاش می‌کند

اهداف:

سرعت بخشیدن به رشد اقتصادی، پیشرفت اجتماعی و توسعه فرهنگی در منطقه از طریق تلاش‌های مشترک. برقراری و ارتقاء صلح و ثبات منطقه‌ای از طریق احترام به عدالت و حاکمیت قانون.

این اتحادیه در ۸ آگوست سال ۱۹۶۷ توسط تایلند، سنگاپور، فیلیپین، مالزی و اندونزی شکل گرفت، سپس کشورهای ویتنام، میانمار، لائوس، کامبوج و برونئی نیز به آن پیوستند.

اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (ASEAN)

کشورهای آسه آن علاوه بر داشتن ذخایر غذایی ملی، از پیشگامان ایجاد ذخیره مواد غذایی در سطح منطقه‌ای هستند.

کشورهای آسه آن در سال ۲۰۱۳، ۲۹ درصد کل تولید برنج جهانی را تشکیل دادند، در حالی که تولید ذرت در این منطقه تنها ۴ درصد کل تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌داد. کشورهای این منطقه تولید سنتی گندم و سایر غلات نیستند.

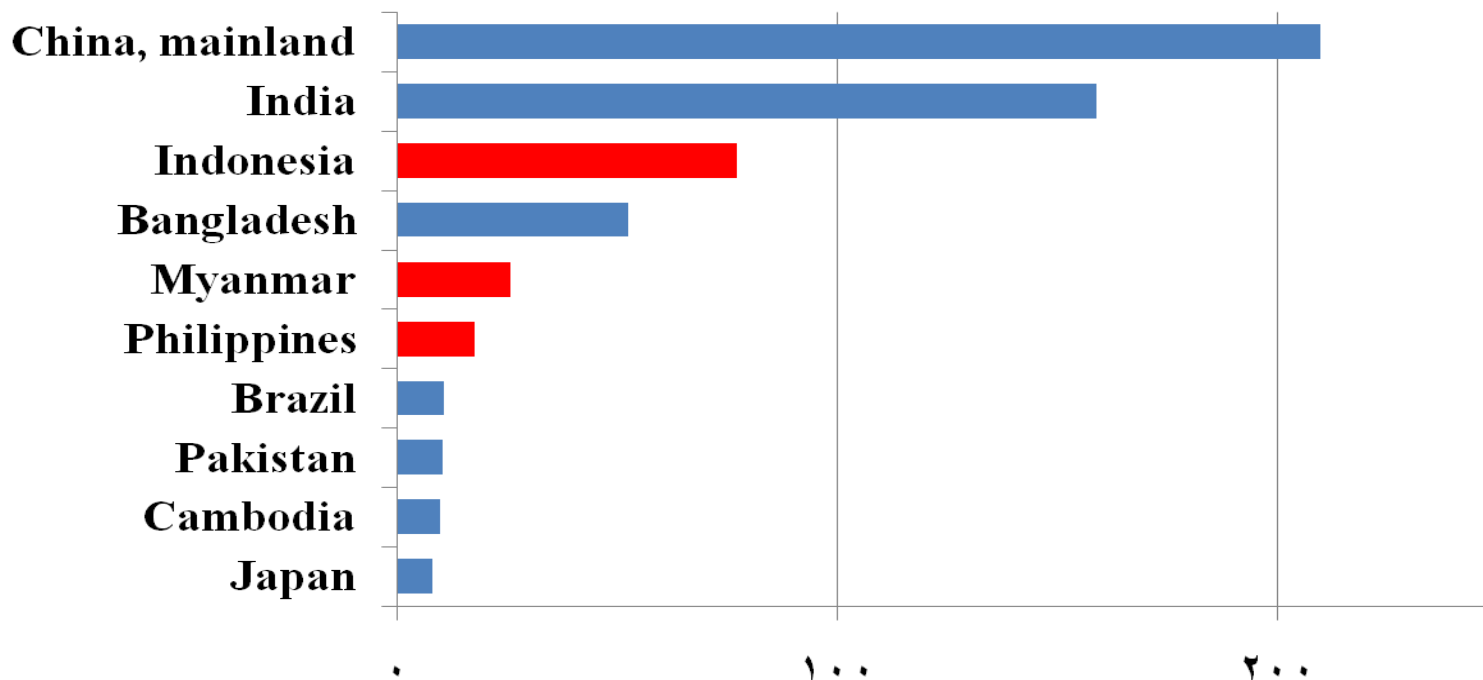
برنج به عنوان غذای اصلی اکثر مردم آسیای جنوب شرقی می‌باشد.
برنج بیش از نیمی از کالری مصرفی جذب شده از غلات را شامل می‌شود.
در تایلند و ویتنام، برنج حتی برای بیش از دو سوم کل کالری مصرفی جذب شده از غلات را شامل می‌شود

اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (ASEAN)

کشورهای عضو ASEAN ترکیبی از بزرگترین تولیدکنندگان، مصرف کنندگان، صادرکنندگان و واردکنندگان برنج است.

ده کشور برتر تولید کننده برنج (شلتوک) جهان

واحد: میلیون تن

اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (ASEAN)

فقط حدود ۵ درصد از کل تولید برنج جهانی وارد بازار بین المللی است که بیشتر در آسیا متمرکز است.
بیشتر کشورهای این اتحادیه وارد کننده برنج هستند

تراز تجاری برنج کشورهای عضو ASEAN

میلیون دلار

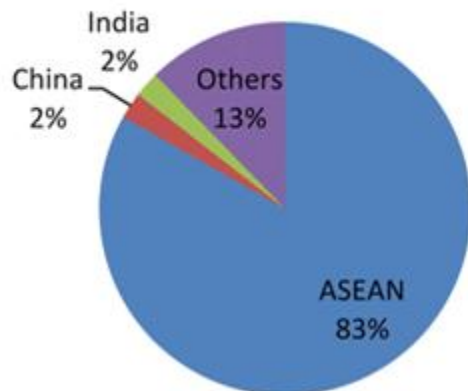
کشور	واردات	صادرات	خالص واردات
Brunei	۳۹.۶	۲	۳۷.۶
Myanmar	۱.۶	۹۸.۵	-۹۶.۹
Indonesia	۱۵۱۳.۲	۰.۸	۱۵۱۲.۳
Cambodia	۴.۹	۱۰۷.۹	-۱۰۳.۱
Lao PDR	۹.۸	NA	NA
Malaysia	۶۰۶.۱	۰.۴	۶۰۵.۷
Philippines	۳۸۳.۲	۱.۷	۳۸۱.۵
Singapore	۲۸۴.۳	۵۲.۶	۲۳۱.۶
Thailand	۸.۹	۶۵۰۷.۵	-۶۴۹۸.۶
Vietnam	۱.۳	۳۶۵۶.۸	-۳۶۵۵.۵

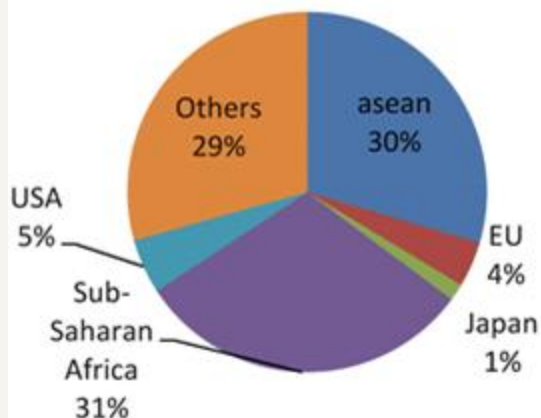
اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (ASEAN)

واردات کشورهای ASEAN به طور عمده از داخل منطقه تهیه می شود.

ASEAN rice import source

ASEAN rice export destination

کشورهای منطقه این منطقه تقریباً یک سوم کل صادرات منطقه‌ای را جذب می کنند و عرضه بیش از حد برنج را به سایر نقاط جهان فرستاده می شود.

```

graph TD
    A[توافق اعضای اصلی ASEAN  
بر تشکیل ذخایر اضطراری برنج  
سال ۱۹۶۷] --> B[چارچوب امنیت غذایی یکپارچه  
آسه آن (AIFS)]
    B --> C[ایجاد همکاری منطقه‌ای ASEAN با  
سه شریک جدید (APTERR)]
    C -- سال ۲۰۱۲ --> D[اجرای طرح دائمی ذخایر اضطراری  
برنج آسه آن و سه کشور]
    B --> E[تدارک امنیت غذایی و  
کمک‌های اضطراری کوتاه مدت]
    B --> F[توسعه پایدار تجارت غذا]
    B --> G[سیستم اطلاعاتی یکپارچه امنیت غذایی]
    B --> H[نوآوری‌های کشاورزی]
    I[ایجاد ذخایر فیزیکی برنج] --> J[عدم تامین تقاضا در  
کشورهای عضو از طریق  
تولید داخلی و یا خرید از  
بازارهای بین‌المللی]
    J --> K[ذخایر ۵۰۰۰۰ تنی برنج]
    K --> L[مکانیزم آزادسازی ذخایر  
اضطراری از طریق مذاکرات  
دوجانبه بین دو کشور عضو]
    M[سال ۲۰۱۱ توافق] --> C
    N[به دنبال بحران  
قیمت جهانی  
مواد غذایی در  
سال ۲۰۰۸] -.-> B
    O[توافق] --> B
  
```

اضطرار به معنای وضعیت نیاز فوری و غیر قابل تأخیر به گشایی از راه‌های طبیعی و ریل‌ها و ایجاد یکپارچه‌سازی شبکه راه‌آهن و خطوط هوایی و مواصلات با چنین حالت یا شرایطی از مسئولیت حمل و نقل خارج می‌گردد و مسئولیتی در این زمینه بر عهده کارکنان راه‌آهن نیست.

ذخایر اضطراری برنج آسه‌آن و سه کشور در سال ۲۰۱۱

کشور	ذخایر تخصیص یافته (تن)
کشورهای ASEAN	
Brunei Darussalam	۳۰۰۰
Cambodia	۳۰۰۰
Indonesia	۱۲,۰۰۰
Lao PDR	۳۰۰۰
Malaysia	۶۰۰۰
Myanmar	۱۴,۰۰۰
Philippines	۱۲,۰۰۰
Singapore	۵۰۰۰
Thailand	۱۵,۰۰۰
Vietnam	۱۴,۰۰۰
سه کشور اضافه شده	
China	۳۰۰,۰۰۰
Japan	۲۵۰,۰۰۰
Korea	۱۵۰,۰۰۰
Total	۷۸۷,۰۰۰

ذخایر بین‌المللی غلات

□ سطح جهانی (Global level)

- اهداف ذخایر غذایی در سطح بین‌المللی:
- ایجاد ثبات در بازارهای جهانی
 - تشکیل یک ذخیره برای کمک‌های غذایی بین‌المللی
 - تسهیل اجرای سطوح ذخیره‌سازی ملی و منطقه‌ای

منظور از ذخیره‌سازی در سطح بین‌المللی، بیشتر ذخایر مجازی می‌باشند

ذخیره مجازی:

ذخیره مجازی و مکانیسم مداخله دارای چهار جزء اصلی است

۱- باشگاه کشورهای عضو

کشورهای عضو باشگاه ذخیره مجازی به عنوان یک تعهد هماهنگ، متعهد می‌شوند که در صورت نیاز به مداخله در بازار تأمین بودجه نمایند.

این کشورها به عنوان مثال می‌توانند $G^A + 5$ بعلاوه بعضی دیگر کشورهای صادر کننده بزرگ غلات (مانند آرژانتین، تایلند و ویتنام) باشند.

۲- صندوق

این صندوق به طور معمول شامل هزینه‌های بودجه واقعی نیست، بلکه تعهد مالی و یا مجازی توسط باشگاه است برداشت از صندوق تنها توسط کمیته فنی سطح بالا در زمانی که برای مداخله در بازار آتی مورد نیاز است برآوردهای اولیه نشان می‌دهد که برای ذخایر مجازی به عنوان یک سیگنال قابل اعتماد، این صندوق باید ۱۲ تا ۲۰ میلیارد دلار باشد

۳- واحد اطلاعات جهانی

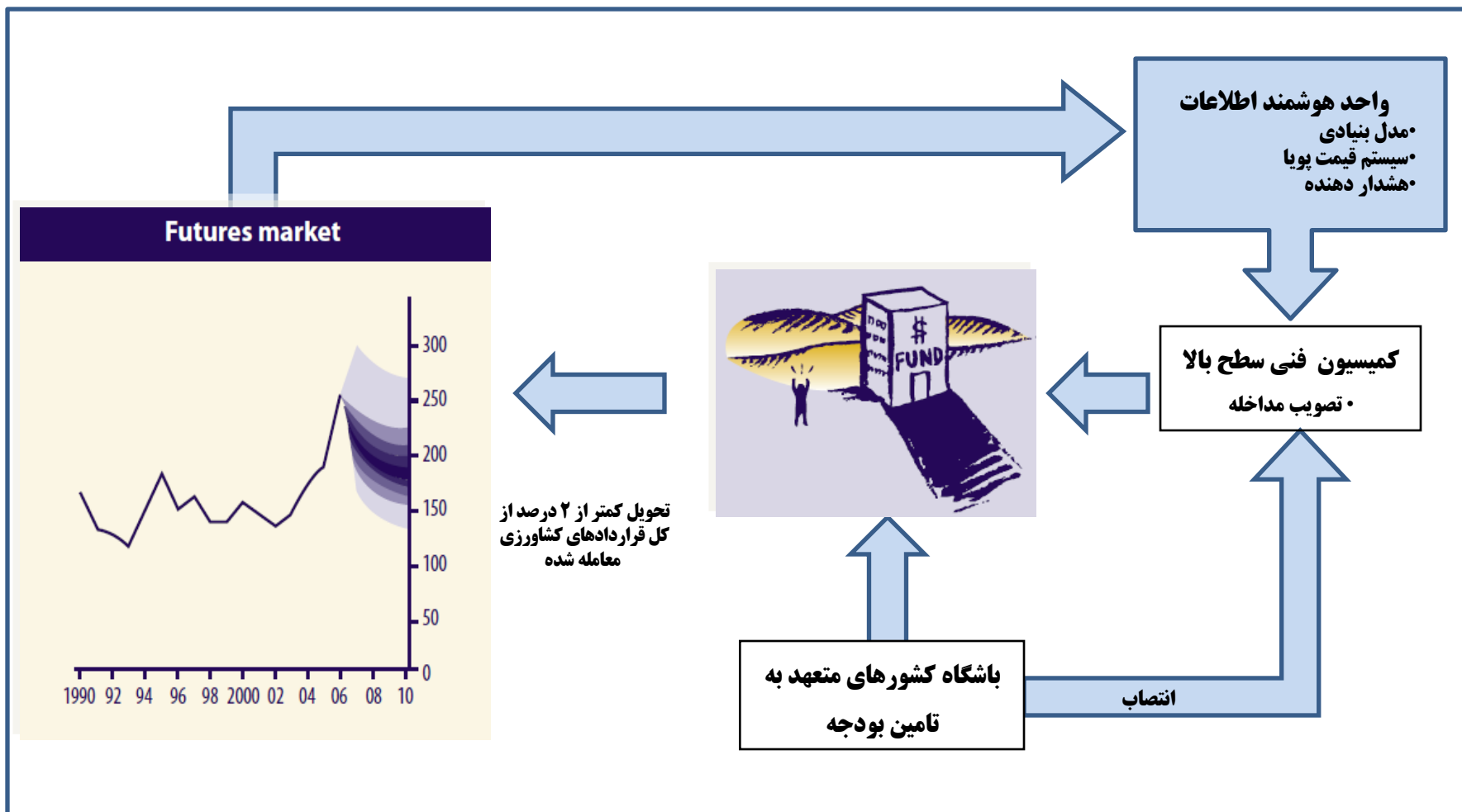
واحد اطلاعات جهانی که توسط باشگاه به صورت دائم ایجاد و نقش‌های زیر را ایفا کند

- ارائه یک مدل پویای قیمت مبنا
- پیش‌بینی قیمت‌ها در میان مدت و بلند مدت
- سیستم هشدار

۴- کمیسیون فنی سطح بالا

اعضاء کمیسیون باید توسط باشگاه به طور دائم منصوب شوند
این کمیسیون باید به طور کامل خودمختار باشد.
وظیفه: اتخاذ تصمیم رسمی برای دخالت در بازار زمانی، هنگامی سیستم هشدار واحد اطلاعاتی فعال می‌شوند

طرح نهادی ذخایر مجازی

جمع‌بندی و پیشنهادات

– ذخایر کافی محصولات کشاورزی می‌تواند در موارد بحرانی به طور بالقوه آثار مثبتی همچون:

➤ جلوگیری از قطع و یا کاهش عرضه کافی مواد غذایی

➤ جلوگیری از افزایش بیش از حد قیمت‌ها

➤ کمک به ثبات قیمت‌ها

➤ و در نهایت تامین امنیت غذایی جامعه داشته باشد.

– اگر چه سیاست ذخایر ملی غذا آثار مثبتی به همراه دارد لیکن هزینه عملیاتی چنین سیاستی بالا است.

– ذخیره‌سازی با هزینه‌های بالای مالی و اقتصادی نظیر هزینه‌های انبارداری، هزینه افت و یا فساد محصول، هزینه کاهش کیفیت محصول و هزینه تحریف بازار محصولات کشاورزی روبروست.

❑ راهکار بهره‌گیری از تشکیل ذخایر منطقه‌ای راهکار مناسبی برای کاهش ریسک و هزینه‌های ذخایر ملی است

❑ عضویت ایران در اجلاس‌های منطقه‌ای مانند Eco و یا سازمان اسلامی امنیت غذایی (IOFS) فرصت

مناسبی برای تشکیل ذخایر منطقه‌ای Eco و یا IOFS می‌باشد.

❑ تشکیل ذخایر منطقه‌ای در هر دو شکل فیزیکی (با توجه به وجود کشورهای با تولید بالای غلات در منطقه) و

مجازی (با توجه به وجود کشورهای ثروتمند منطقه‌ای) قابل اجراست.

□ تشکیل صندوق و تخصیص منابع مالی سیاستی است که توسط دولت‌ها به منظور ایجاد ذخایر استراتژیک، بصورت فیزیکی و مجازی، به مورد اجرا گذاشته شده است با شرایط خاص جمهوری اسلامی ایران می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.